

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

Zarys dziejów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu Informator

An outline of the
history of Poznan
University Library
A guide

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu
Poznań 2011

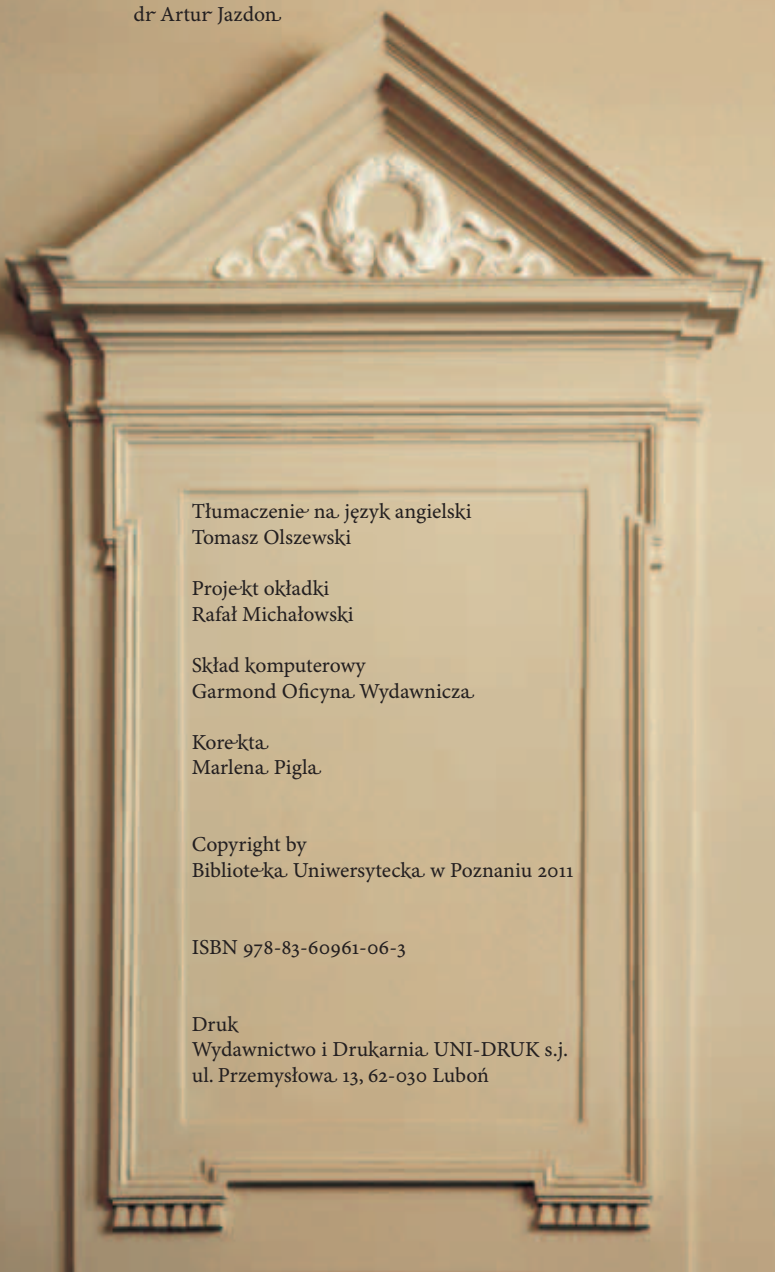

Tekst i opracowanie
Aldona Chachlikowska
Krystyna Jazdon
Aleksandra Szulc
Hanna Wieland

Do druku recenzował
dr Artur Jazdon.

Zdjęcia
Rafał Michałowski
Archiwum BU UAM
oraz
Joanna Błoch
Jakub Skutecki
Neostudio Architektki

Tłumaczenie na język angielski
Tomasz Olszewski

Projekt okładki
Rafał Michałowski

Skład komputerowy
Garmond Oficyna Wydawnicza.

Korekta
Marlena Pigla.

Copyright by
Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu 2011

ISBN 978-83-60961-06-3

Druk
Wydawnictwo i Drukarnia UNI-DRUK s.j.
ul. Przemysłowa 13, 62-030 Luboń

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

*Praca przygotowana została z okazji obchodów
400-lecia tradycji uniwersyteckich w Poznaniu
oraz w Dekadzie Jubileuszowej Uniwersytetu
im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2009-2019*

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu

Dziennik Urzędowy

MINISTERSTWA BYŁEJ DZIELNICY
Warszawa-Poznań

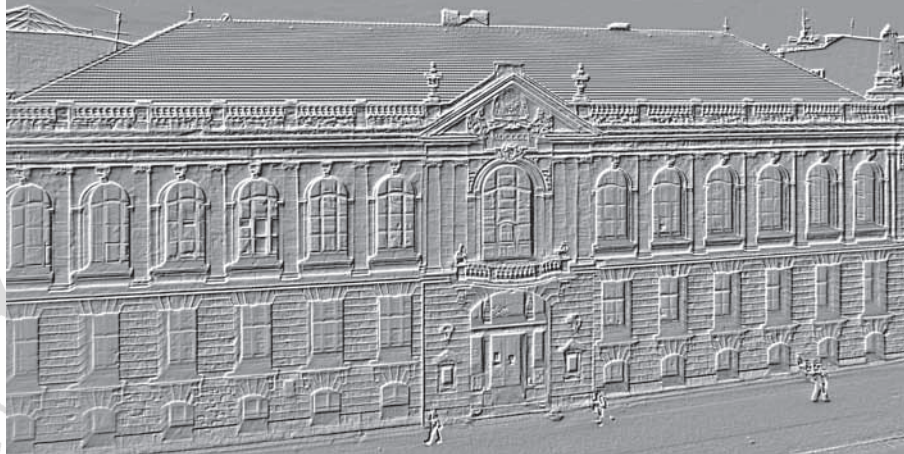
Nr. 24

219.

ROZPORZĄDZENIE

o zmianie nazwy uniwersytetu
Zmieniając na wniosek Senatu Wszechnicy
nie Komisaryjatu Naczelnej Rady Ludowej
nawiać się, że urzędowa nazwa Wszechnicy
brzmieć będzie: Uniwersytet Poznański
Niniejsze rozporządzenie obowiązuje z
mości Pana Rektora Uniwersytetu
Poznań, dnia 10 kwietnia 1920 r.

Departamentu Wyznań i Oświecenia Publicznego
I. S. S. S.

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu jest integralną częścią Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Swoją działalnością wspiera pracę dydaktyczną i naukową wszystkich wydziałów Uczelni oraz działa na rzecz mieszkańców miasta Poznania, Wielkopolski, a także kraju. Jest największą biblioteką naukową w północno-zachodniej Polsce.

Misja Biblioteki Uniwersyteckiej

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu to główna biblioteka naukowa Wielkopolski. Stanowi jednostkę Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza powołaną do obsługi jego zadań naukowych i dydaktycznych. Tworzy przestrzeń wiedzy zebranej i dostępnej w kolekcjach historycznych oraz w najnowszych źródłach informacji. W swojej działalności dąży do zapewnienia najlepszej obsługi pracownikom naukowym, doktorantom i studentom Uczelni. Zachowując charakter biblioteki publicznej, jest miejscem przyjaznym dla użytkowników, organizacją otwartą na potrzeby wszystkich, którzy pragną korzystać z jej zasobów.

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu wykorzystuje nowoczesne środki organizowania dostępu do wiedzy i dynamicznie rozwijającą się informatyzację. Podejmuje działania dydaktyczne promujące naukę oraz zadania wynikające z misji Uczelni. Fachową obsługę czytelników zapewniają wyspecjalizowani bibliotekarze, systematycznie podnoszący swoje kwalifikacje.

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu jest otwarta na współpracę ze środowiskiem nauki i kultury, inicjuje oraz realizuje działania wspomagające budowanie społeczeństwa wiedzy.

Gmach główny Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu

Gmach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu rozpoczęła swoją działalność w końcu czerwca 1919 roku, jako Biblioteka Wszechnicy Piastowskiej, czyli późniejszego Uniwersytetu Poznańskiego.

Budynek, zaprojektowany przez architekta Karla Hinckeldeyna w stylu wilhelmińskim, powstał w 1902 roku dla potrzeb publicznej Biblioteki Cesarza Wilhelma (Kaiser Wilhelm Bibliothek). Miała ona służyć docelowo także studentom Akademii Królewskiej, którą powołano w Poznaniu w 1903 roku. Zbiory Biblioteki, a także zakres jej działalności ukierunkowano na realizację celów naukowych, dydaktycznych i oświatowych, z myślą o niemieckiej społeczności miasta. Jednopiętrowy gmach Biblioteki przy dzisiejszej ulicy Franciszka Ratajczaka (dawniej Ritterstrasse) składał się z czytelni i pracowni oraz siedmiokondygnacyjnego magazynu.

Przejęty w 1919 roku wraz z księgozbiorem liczącym 250 tys. tomów budynek i magazyn w krótkim czasie przestały być wystarczające. Spowodowane to było szybkim gromadzeniem księgozbioru w języku polskim. Dlatego od samego początku istnienia placówki rozpoczęto starania o budowę kolejnego gmachu i zaplecza magazynowego, jednak bez oczekiwanego skutku. W pewnym stopniu zabiegi te uwieńczone zostały sukcesem kilka lat po II wojnie światowej, bowiem w 1952 roku oddano do użytku tzw. nowy gmach, w którym jednak zaledwie 40% metrażu przeznaczono na cele biblioteczne. Sala,

która w nowym gmachu miała być czytelnia, nie została wykończona i przez wiele lat pełniła funkcję prowizorycznego magazynu. Dopiero w roku 1999, dzięki środkom otrzymanym z Fundacji na rzecz Nauki Polskiej w ramach

Tablica na gmachu głównym Biblioteki Uniwersyteckiej

programu LIBRARIUS pomieszczenie to wyremontowano i przebudowano. Zlokalizowano w nim nowoczesną Wypożyczalnię z wolnym dostępem do półek, w której umieszczono księgozbiór dydaktyczny. Nowo otwartą dla czytelników część gmachu całkowicie skomputeryzowano, wyposażono w kserografy oraz bramki zabezpieczające przed kradzieżą książek. Stworzono tam również warunki do korzystania ze zbiorów Biblioteki osobom niepełnosprawnym. Wcześniej, w roku 1992, oddano do użytku nowy magazyn książek i czasopism, usytuowany na terenie należącym do Biblioteki i połączony przejściem ze starym magazynem.

Wypożyczalnia powstała dzięki środkom Fundacji na rzecz Nauki Polskiej z programu LIBRARIUS

Obecnie Biblioteka Uniwersytecka posiada pięć czytelni, z 256 miejscami czytelniczymi, magazyny zlokalizowane przy ulicy Ratajczaka, a także pomieszczenia magazynowe na terenie miasta. Bogaty zbiór książek masońskich umiejscowiono w późnobarokowym pałacu biskupim w Ciężeniu, niedaleko Słupcy, dziś Domu Pracy Twórczej UAM.

W zabytkowym pomieszczeniu I piętra gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej znajduje się kartkowy katalog alfabetyczny i rzeczowy, oparty na instrukcji pruskiej (alfabetyczny – według systemu Lippmana i rzeczowy – Hartwiga). W roku 2008 pomieszczenie Katalogu przekształcono w Centrum Informacji Naukowej i Katalog, a w roku 2011, podkreślając zmiany dokonujące się w jego funkcjonowaniu, nadano mu nazwę Informatorium.

Widok kapsułek katalogu alfabetycznego i szuflad katalogu systematycznego

Magazyn. na dziedzińcu Biblioteki Uniwersyteckiej

Dziedziniec Biblioteki Uniwersyteckiej

Budynek nowego magazynu

Budynek przy ulicy Franciszka Ratajczaka niemal od lat dwudziestych XX wieku, poddawany był pracom adaptacyjnym. Aby uzyskać miejsce na cele magazynowe, w 1928 roku zlikwidowano własną elektrownię i podłączono budynek do sieci miejskiej. Nieco później przekształcono dużą salę wykładową (na około 200 osób) w potrzebną w tym miejscu czytelnię. W roku 1931 zorganizowano liczącą 12 miejsc Czytelnię Profesorską, której wyposażenie służy pracownikom nauki od 1935 roku aż do dziś. Działania wojenne częściowo zniszczyły gmach, jednak dzięki wielkiemu zaangażowaniu pracowników budynek biblioteczny został udostępniony użytkownikom już w październiku 1946 roku.

Gmach Biblioteki Uniwersyteckiej zniszczony podczas II wojny światowej

LSKI
SPOLITEJ LUDOWEJ
Nr 1
zwy „Uniwersytet Im. Adama
Gospodarczego z dnia 31 grudnia
1955/1956 r.
nduszu Wyrównawczego
kół zawodowych, których absol-
rednich szkół zawodowych oraz
ustalenia wyjazdu średnich szkół
niwencji podlegają w 1956 r. prze-
oraz szkół wyższych
obowiązku zaopatrzenia pojazdów
ie tymczasowych norm przebiegu
ylek pocztowych wysyłanych przez
odków farmaceutycznych
awie zasad i trybu cofania pozwoleń
raktorzysty oraz pozwoleń na prowa-
ia kwalifikacji kierowcy, traktorzysty

Przy lekturze w Czytelni
Pracowników Nauki

Na początku XXI wieku otwarto przestrzeń, wykorzystywaną wcześniej jako zaplecze gastronomiczne, dzięki czemu powstało nowoczesne tzw. e-Centrum, wyposażone w komputery z możliwością korzystania z internetu. Dużym osiągnięciem było urządzenie w pomieszczeniach po byłej Wypożyczalni nowoczesnej Czytelni Nauk Prawnych i Ekonomicznych, z aktualną literaturą z zakresu prawa i ekonomii. Odnowienie w 2007 roku zabytkowej Czytelni Ogólnej i Nauk Filologicznych oraz Czytelni Pracowników Nauki znacznie poprawiło komfort korzystania z księgozbioru i przebywania w murach Biblioteki. Również w tym czasie w wygospodarowanych na parterze pomieszczeniach otwarto nową szatnię i portiernię oraz wyposażono gmach w windę, przeznaczoną głównie dla osób niepełnosprawnych; obiekty te sfinansowano ze środków Fundacji na rzecz Nauki Polskiej. W ostatnich kilku latach zarówno w starym, jak i w nowym gmachu Biblioteki dokonywane są

Podczas wykładu w Czytelni Ogólnej i Nauk Filologicznych

Wejście do Biblioteki. Widok z holu

remonty, mające na celu jak najlepsze wykorzystanie powierzchni lokalowej budynków: działania termomodernizacyjne (wymiana okien, drzwi, remonty korytarzy i dachu, wymiana urządzeń grzewczych), łączenie pomieszczeń oraz poprawę estetyki gmachu. Cały budynek objęty został zabezpieczeniami elektronicznymi chroniącymi zbiory przed ewentualnymi kradzieżami i zniszczeniami. Troska o bezpieczeństwo wynika przede wszystkim z zaliczenia części księgozbioru do Narodowego Zasobu Bibliotecznego (najcenniejsze zbiory).

W 2010 roku Uczelnia wraz z Biblioteką Uniwersytecką pozyskały środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, dzięki którym odnowiono zabytkowe pomieszczenia Czytelni Nauk Historycznych, Społecznych i Gazet, Informatorium oraz holu. Cały czas czynione są starania o budowę nowego gmachu magazynowego. Rozważane jest jego usytuowanie przy ul. Ratajczaka lub w uniwersyteckim Kampusie Morasko.

Remont Biblioteki
Uniwersyteckiej
ze środków Europejskiego
Funduszu Rozwoju Regionalnego.
2010 rok

Kształtowanie zasobu Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu

Widok na magazyn usytu-
owany na dziedzińcu

Powołana do życia w 1902 roku niemiecka biblioteka dzięki prężnie działającemu komitetowi organizacyjnemu wyposażona została w niemieckojęzyczne publikacje z zakresu historii, prawa, rolnictwa, medycyny, a także w beletrystykę. Pozyskana literatura pochodziła głównie z darowizn uzupełnianych celowymi zakupami.

Przekształcenie Biblioteki Cesarza Wilhelma w polską Bibliotekę Uniwersytecką w Poznaniu odbyło się na mocy rozporządzenia z kwietnia 1919 roku, natomiast 30 czerwca nastąpiło uroczyste przejście Biblioteki, którego dokonał kierujący placówką dr Edward Kuntze. Wydarzenie to było konsekwencją uroczystej inauguracji pierwszego roku akademickiego nowo powstałej Wszechnicy Piastowskiej. Biblioteka została otwarta po pracach

przygotowawczych 1 października 1919 roku i zgodnie z decyzją władz stała się zakładem naukowym służącym przede wszystkim pracownikom Uczelni.

Przejęto około 250 tysięcy woluminów zbiorów niemieckich, zatem naczelnym zadaniem dyrekcji stało się spolonizowanie księgozbioru, polegające na gromadzeniu literatury polskiej, głównie dzięki darom otrzymywanym od osób prywatnych i instytucji (np. Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie) oraz przez kupno. Ważnym, stałym sposobem pozyskiwania zbiorów było uzyskanie w 1927 roku **ogólnopolskiego egzemplarza obowiązkowego**. Starania kolejnego dyrektora, prof. Stefana Vrtel-Wierczyńskiego, skierowane były na gromadzenie zbiorów przez egzemplarz obowiązkowy, zakupy oraz przejmowanie księgozbiorów. Należy dodać, że wśród uzyskanych darów największą wartość stanowiły te, pochodzące z dwudziestu szkół średnich województwa poznańskiego (17 396 woluminów), w tym cenne inkunabuły, rękopisy i starodruki.

Podczas okupacji hitlerowskiej (1939–1945) Bibliotekę przemianowano na Staats- und Universitätsbibliothek, a celem polityki jej władz w tym okresie było ponowne, konsekwentne germanizowanie polskiego księgozbioru, jego niszczenie i rozproszenie. Gromadzono niemieckie książki i czasopisma. Pozyskiwano je przez wymianę, dary oraz kupno. Nie zawsze były to pozycje wartościowe. Z Biblioteki zaś wywożono cenne publikacje polskie (stare druki, rękopisy) i deponowano je w kościołach poznańskich oraz na terenie Niemiec. W odróżnieniu od wielu bibliotek poznańskich okres II wojny światowej nie przyniósł na szczęście dużych strat w zasobach Biblioteki.

Wszystkie działania bibliotekarzy po odzyskaniu wolności w 1945 roku skierowane były zatem na zabezpieczanie i scalanie rozproszonego księgozbioru oraz ponowną jego polonizację. Rozbudowywano go przez egzemplarz obowiązkowy, kupno, zbiory zabezpieczone, wymianę i dary. Planowa

Historyczny księgozbiór biblioteczny

i świadoma polityka pozyskiwania zbiorów, polegająca również na realizacji potrzeb zakładów i katedr Uczelni, zaowocowała wzrostem gromadzonej literatury. W końcu lat sześćdziesiątych księgozbiór Biblioteki liczył już przeszło milion tomów i stanowił cenne zaplecze dla środowiska naukowego Poznania i regionu. Należy nadmienić, że wpływy pochodzące z ogólnopolskiego egzemplarza obowiązkowego miały istotne znaczenie dla systematycznego wzro-

stu ilości zbiorów. Ta tendencja utrzymuje się do dziś. **Egzemplarz obowiązkowy** stanowi nadal ważne źródło wpływów, przy równoczesnej stałej selekcji pozyskanego i zgromadzonego materiału. Część przekazywana jest bibliotekom innych szkół wyższych w Poznaniu. W ten sposób Biblioteka realizuje koncepcję budowy sieci specjalistycznych bibliotek naukowych miasta.

Innym źródłem kompletowania zasobu bibliotecznego są **zakupy**. W okresie międzywojennym i powojennym występowały trudności w określeniu stałych zasad finansowania Biblioteki. Większą część środków przeznaczano na zakup książek polskich oraz pozyskiwanie, często z niemałym trudem, literatury zagranicznej. Dopiero późniejsze lata przyniosły w tej dziedzinie znaczną poprawę, wyrażającą się w zwracaniu uwagi na jakość zakupów. Lata siedemdziesiąte i osiemdziesiąte XX wieku to polityka gromadzenia realizowana

dzięki stałym środkom finansowym, zgodnie z potrzebami zgłaszanymi przez naukowców i jednostki dydaktyczne Uczelni. Ukształtował się także profil gromadzonych zbiorów dzięki m.in. wyodrębnieniu się w latach wcześniejszych z Uniwersytetu Poznańskiego: Akademii Medycznej (obecnie Uniwersytet Medyczny), Wyższej Szkoły Rolniczej (obecnie Uniwersytet Przyrodniczy) i Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego (obecnie Akademia Wychowania

W magazynie...

The Avian Brain

Patterns of
Development

LISTEN!

Fizycznego). Kierując się tradycją, Biblioteka Uniwersytecka określiła swoją specjalizację – skupiła się na gromadzeniu zbiorów z zakresu niemcoznawstwa, piśmiennictwa związanego z Wielkopolską, problematyką Ziem Zachodnich i Północnych oraz literatury z zakresu nauk humanistycznych i społecznych.

Po okresie przeobrażeń politycznych i ustrojowych (rok 1989) unowocześniono sposób gromadzenia zbiorów. Duże znaczenie miało utworzenie stanowisk bibliotekarzy dziedzinowych, którzy aktywnie współpracują z kadrami naukową Uczelni, realizują jej sugestie i zamówienia. Wielką rolę odgrywają: systematyczna praca nad selekcjonowaniem księgozbioru i starania o dodatkowe fundusze (granty, działalność statutowa).

Kolejnym sposobem pozyskiwania literatury krajowej i zagranicznej jest **wymiana**. Po wojnie, aż do końca lat osiemdziesiątych XX wieku stanowiła ona ważny element wpływu literatury, niestety często przypadkowej, nieodpowiadającej profilowi gromadzonych zbiorów. Wraz z normalizacją sytuacji politycznej i możliwością celowych zakupów liczba dokumentów gromadzonych w ten sposób malała (1980 rok – 1460 punkty wymiany, 2009 rok – 35!).

Ważnym źródłem zaopatrywania Biblioteki były i są **dary**. W okresie organizowania Książnicy stanowiły one około 50% wpływów do zbiorów, a i później – ze względu na trudności finansowe – stały się cennym źródłem nabywania pozycji. Dary przekazywały zarówno osoby prywatne, jak i instytucje. Również w okresie powojennym Biblioteka wzbogaciła się o księgozbiory znanych osób, m.in. profesorów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Biblioteka Uniwersytecka w latach 1945–1950 przeprowadzała rewindykację zbiorów własnych oraz zabezpieczała zbiory porzucone i opuszczone. Od roku 1945 do lat osiemdziesiątych XX wieku na dary i zbiory zabezpieczone składały się także inkunabuły, stare druki, polonica, mapy, atlasy, zbiory masońskie, judaica, rękopisy i ikonografia. W ostatnich latach ilość tak pozyskiwanych zasobów zmalała. Należy jednak pamiętać o jakości i wartości otrzymanych darów, dlatego poddawane są one szczególnej ocenie i selekcji, zgodnie z założeniami polityki gromadzenia Biblioteki.

O ile w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych gromadzono wiele egzemplarzy jednej pozycji, o tyle w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku, do chwili obecnej, przeprowadzana jest systematyczna **selekcja** przechowywanego materiału; odchodzi się też od zakupów

wieloegzemplarzowych, poza księgozbiorem dydaktycznym. Szybki wzrost produkcji wydawniczej w Polsce na przełomie tych lat i łatwość nabywania książek i czasopism zadecydowały o specjalizacji w gromadzeniu. Zrezygnowano z gromadzenia pozycji z zakresu medycyny, rolnictwa i techniki, przekazując wpływy z egzemplarza obowiązkowego odpowiednim bibliotekom w Poznaniu. Ten proces odbywa się na mocy umów między bibliotekami. Celowe stały się także zakupy książek oraz czasopism zagranicznych przy wykorzystaniu środków finansowych przewidzianych uprzednio na prowadzenie wymiany. Już na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych tworzono pierwsze dostępy do wielu baz danych zapisanych na płytach CD.

Od początku wieku XXI zwraca się szczególną uwagę na polimedialność zbiorów, co znajduje odzwierciedlenie w przechodzeniu od budowy zasobu tradycyjnych materiałów bibliotecznych do organizacji dostępów do zasobów elektronicznych, m.in. do przeszło 50 tysięcy tytułów czasopism. Skutkuje to poważnymi zmianami także w obsłudze użytkowników.

Istotnym momentem w działalności Biblioteki było wyodrębnienie w 1998 roku zbioru stanowiącego **Narodowy Zasób Biblioteczny**, o ogromnym znaczeniu dla dziedzictwa narodowego. Podlega on szczególnej ochronie ze względu na wyjątkową wartość. Biblioteka naukowa zobowiązana jest do stworzenia optymalnych warunków dla gromadzenia oraz zachowania kompletu publikowanych i rękopiśmiennych dokumentów powstałych w Polsce w ciągu jej dziejów, a także wydanych poza Polską, ale treściowo lub formalnie z nią związanych. Zbiory Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu zostały ocenione pod tym kątem. W efekcie tej pracy wyselekcjonowane zostały: druki dotyczące Wielkopolski do 1948 roku, wszystkie druki polskie do roku 1863, książki znaczące dla historii i kultury polskiej, np. zawierające interesujące znaki własnościowe, wpisy autorskie, ciekawe dedykacje, pochodzące

z księgozbiorów podworskich i kolekcji znanych osób, druki bibliofilskie charakteryzujące się ciekawą oprawą i bogato ilustrowane, druki polonijne z XIX i początku XX wieku, pochodzące głównie ze Stanów Zjednoczonych Ameryki, Brazylii i Argentyny. Zbiory te przechowywane są w osobnym, chronionym magazynie, udostępniane w Czytelni Zbiorów Specjalnych i poddawane systematycznej digitalizacji. Dalszym celem Biblioteki jest dołączenie do działań zmierzających do utworzenia ogólnopolskiego katalogu tych cennych zasobów.

W celu ochrony zbiorów, a jednocześnie tworzenia możliwości korzystania z pozycji nieudostępnianych ze względu na ich stan, także niestanowiących zasobu narodowego, instytucja uczestniczy w budowaniu **Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej** dokumentującej dziedzictwo narodowe.

Biblioteka reaguje także na pojawianie się nowych kategorii zbiorów. W tym kontekście ciekawostką jest kolekcja komiksów, którą wydzielono z zasobów w 2009 roku. Zbiór ten stanowi blisko 5,5 tysięcy komiksów i kilkadziesiąt opracowań na ich temat.

Książnica uniwersytecka wraz z bibliotekami wydziałowymi posiadała na koniec roku 2010 łącznie blisko 5 milionów woluminów książek i czasopism.

Zbiory Specjalne

Istotną część księgozbioru Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu stanowią zbiory specjalne. Obecnie Biblioteka posiada blisko 450 tysięcy dokumentów specjalnych, datowanych od średniowiecza do czasów najnowszych. Zbiorami specjalnymi tradycyjnie zaliczanymi do tej kategorii są: rękopisy, stare druki, kartografia, ikonografia, muzykalia, zbiory masonskie, dokumenty życia społecznego oraz materiały specjalne, zbiory zabytkowe, a także pojedyncze rzadkie obiekty, tzw. cymelia, również całe kolekcje o specyficznych cechach i wyjątkowej wartości.

W roku 1945 Biblioteka przejęła zbiory opuszczone i porzucone, wśród których znajdowały się również zbiory specjalne. Dalsza polityka gromadzenia, nabywanie cennych pozycji przez kupno, wymianę czy dary zaowocowały utworzeniem samodzielnych komórek, później sekcji, zajmujących się kompletowaniem i opracowywaniem zbiorów.

Zasoby te podlegają poszczególnym pracownikom Oddziału Zbiorów Specjalnych. Są to: Pracownia Rękopisów, Pracownia Starych Druków, Pracownia

Zbiorów Muzycznych, Pracownia Zbiorów Kartograficznych, Pracownia Zbiorów Ikonograficznych, Pracownia Zbiorów Masońskich i Pracownia Dokumentów Życia Społecznego.

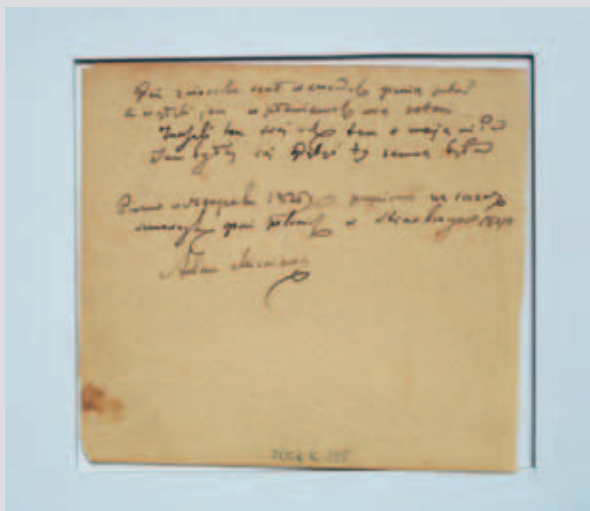
Biblioteka Uniwersytecka chroni zbiory specjalne, digitalizując je i udostępniając w Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej. Księgozbiór ten zarówno w wersji tradycyjnej, jak i cyfrowej wykorzystywany jest przez badaczy, studentów i wszystkich zainteresowanych, w pracach naukowych i wydawnictwach popularnych jako cenne źródło informacji.

Zbiór rękopisów liczy obecnie około 7 tysięcy jednostek inwentarzowych, w tym 49 kodeksów średniowiecznych (5 pergaminowych). O wartości zbioru decyduje jego regionalny profil.

Sztambuch z kolekcji rękopisów

Autograf Adama Mickiewicza z 1840 roku

Biblioteka Uniwersytecka w 1919 roku przejęła cenne rękopisy. W latach trzydziestych XX wieku decyzją Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego przekazane zostały do niej m.in. rękopisy z księgozbiorów Gimnazjum św. Marii Magdaleny, Gimnazjum im. św. Jana Kantego oraz Państwowego Gimnazjum Męskiego w Chełmnie, wśród których znalazły się niezwykle cenne kodeksy XV-wieczne. W czasie okupacji w Bibliotece gromadzone były

zagrabione i opuszczone rękopisy prywatne oraz pozycje należące do różnych instytucji naukowych i kościelnych z ówczesnego Kraju Warty. Po II wojnie światowej w ramach zabezpieczania ocalałych księgozbiorów do Biblioteki trafiły fragmenty archiwów znanych wielkopolskich rodzin ziemiańskich, m.in. Czartoryskich z Siedlca i Rokosowa, Dąbrowskich, Mańkowskich i Turnów, Mielżyńskich z Chobienic i Pawłowic, Radolińskich i Żółtowskich z Niechanowa oraz rękopisy klasztorne i kościelne, głównie wielkopolskie.

Osobną grupę stanowią spuścizny, zwłaszcza znanych Wielkopolan, m.in.: Adolfa Chybińskiego, Augusta Cieszkowskiego, Kazimierza Iłakowiczówny, Sławomira Leitgebera, Mikołaja Rudnickiego, Adama Skalkowskiego, Tadeusza Szulca, Adama Wrzoska, Emila Zegadłowicza i innych. Na szczególną uwagę zasługuje zakupiona w 2010 roku obszerna spuścizna poznańskiego rysownika i karykaturzysty Henryka Derwicha. Wyjątkowa jest także kolekcja 37 sztambuchów (pamiątek) z XVII-XX wieku, a także rękopisy masonskie.

Do najcenniejszych rękopisów należy **pergaminy dokument papieża Innocentego VII z 1404 roku**, skierowany do arcybiskupa Pragi i **dotyczący klasztoru Cystersów w Pomuku** (jednego z największych średniowiecznych opactw cysterskich w Czechach). Wcześniej dokument był wykorzystany jako okładka bliżej nieznanego księgi (rękopiśmiennej bądź drukowanej) i w takiej formie zachował się do naszych czasów. **Jest to obecnie jeden z najstarszych dokumentów przechowywanych w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej.**

Księgozbiór starych druków Biblioteki Uniwersyteckiej jest jednym z większych księgozbiorów tego typu w Polsce i obejmuje blisko 80 tysięcy woluminów. Stanowią go książki wydrukowane od połowy XV wieku (wynalezienie druku) aż do końca wieku XVIII. W okresie organizowania Kaiser Wilhelm Bibliothek starodruki jako dublety lub kolejne egzemplarze poszczególnych dzieł napływały z wielu znaczących bibliotek niemieckich, m.in.: z Biblioteki Królewskiej czy z Biblioteki Akademii Sztuk Pięknych w Berlinie. Do najcenniejszych w tym zbiorze należą książki pochodzące z Biblioteki Liceum Hosianum w Braniewie. W okresie międzywojennym na szczeblu ministerialnym zapadła decyzja o przekazaniu wszystkich starodruków ze szkół średnich Wielkopolski bibliotekom szkół wyższych. W ten sposób do Biblioteki Uniwersyteckiej trafiły książki pochodzące z bibliotek gimnazjalnych m.in. z Poznania, Leszna, Ostrowa, Chełmna. Stanowią one obecnie najcenniejszą część zbiorów. Po II wojnie światowej zasób wzbogacił się o starodruki pochodzące z przejętych księgozbiorów dworskich, wśród których wymienić należy Bibliotekę Mielżyńskich w Pawłowicach, Bibliotekę Turnów w Objezierzu czy Bibliotekę Szelejewską. W tej grupie książek znalazła się też pewna liczba starodruków pochodzących z Muzeum Szkolnego we Lwowie.

Kłoczek z XIV-wiecznymi wydaniem poezji Jana Kochanowskiego

Strona tytułowa Biblii
Ja.kuba. Wujka z 1699 roku

Do najcenniejszych druków przechowywanych w Bibliotece należą: klocek z XVI-wiecznymi wydaniem poezji Jana Kochanowskiego, *Chronica mundi* Hartmanna Schedla, XVI-wieczne wydania Biblii (Biblia Brzeska, Biblia Leopolity, Biblia Jakuba Wujka), *Chronica Polonorum* Macieja z Miechowa, *O ziołach i moczi ich* Stefana Falimirza, drugie wydanie dzieła Mikołaja Kopernika *De revolutionibus orbis coelestium*, *Statuty* Jana Łaskiego, *Kronika* Marcina Bielskiego. Wyjątkowy charakter ma tzw. Słownik łaciński Bartłomieja z Bydgoszczy, wydany w 1486 roku w Strassburgu, zawierający odręczne notatki Bartłomieja z Bydgoszczy pochodzące z początku XVI wieku. Dzieło to stanowi dziś bezcenne źródło do historii języka polskiego. Wśród książek pochodzących z dawnych bibliotek dworskich na uwagę zasługują XVIII-wieczne komplety *Bibliothèque du Theatre*, *Bibliothèque des Romans* oraz bogato ilustrowane albumy z widokami Francji i Włoch. Wśród nich najpiękniej zdobiony jest, wydrukowany w 1663 roku w Amsterdamie, album *Theatrum civitatum et admirandorum Italiae*. Znaczące egzemplarze starych druków pochodzą z księgozbiorów m.in. Szymona Szymonowica, Stanisława Augusta Poniatowskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza i Władysława Reymonta.

Zbiory ikonograficzne Biblioteki Uniwersyteckiej stanowią największy publicznie dostępny zbiór historycznych widoków wielkopolskich i poznańskich od XVII do XX wieku. Obejmują one znaczące kolekcje grafik i fotografii, a także wydawnictwa albumowe i ilustrowane. Profil zbiorów skoncentrowany jest na ikonografii historycznej regionu.

Zbiory ikonograficzne

Widok ogólny Poznania. Staloryt. W: Edward Raczyński, *Wspomnienia Wielkopolski*. Poznań około 1845 roku.

Do cenniejszych zbiorów graficznych należą m.in.: widok Poznania w *Sciographia Cosmica...* Daniela Meissnera (1637), graficzne naśladownictwa rysunków Juliusa von Minutoli, przedstawiające najważniejsze miejsca i zabytki miasta Poznania i Wielkopolski lat trzydziestych XIX wieku, litografie Wilhelma Kubickiego z widokami m.in. Starego Rynku oraz *Litografia z 12 widokami Poznania*, a także drzeworyty z ilustracjami zamieszczanymi w prasie codziennej i tygodniowej, na przykład w *Przyjacielu Ludu* czy *Tygodniku Ilustrowanym*.

Najstarsze fotografie znaleźć można w wydanych przez Leonarda Durczykiewicza w 1912 roku *Dworach polskich w Wielkiem Księstwie Poznańskiem*. W zbiorach znajdują się stereoskopowe fotografie wykonane w Poznaniu i okolicach przez Kurta Emmericha, odbitki Jungmanna (1853) oraz fotografie Augusta & Friedricha Zeuschnerów, Josepha Engelmana, Fridricha Dahmsa czy Romana S. Ulatowskiego.

Wartość kolekcji podnosi systematycznie gromadzony zbiór widokówek, który liczy obecnie około 6 tysięcy jednostek i jest największą tego typu kolekcją w Polsce. Pracownia posiada również ekslibrisy, czyli ozdobne znaki własnościowe książek.

Zbiory kartograficzne poznańskiej Biblioteki Uniwersyteckiej należą do cenniejszych zbiorów tego typu w Polsce. Pierwsze, głównie XIX-wieczne

Palatinatus Posnanensis. G.F. Freudenhammer. 1663 rok

Globus ziemi Mattheusa.
Greutera. 1632 rok

mapy topograficzne Prus i innych państw niemieckich znalazły się już w zbiorach Kaiser Wilhelm Bibliothek. Obecnie zbiory pracowni tworzy około 40 tysięcy map i atlasów. Do najcenniejszych zaliczane są mapy wydane na początku XIX wieku, w tym regionalne z obszaru Wielkopolski, terenów zaboru pruskiego oraz plany Poznania.

Do najstarszych map w zbiorach rękopiśmiennych należy kolista mapka świata, którą można zobaczyć w kodeksie zbiorowym kanonika Jakuba z Kowalewic (1478). Bardzo cennymi pozycjami są wczesne wydania *Geografii* Klaudiusza Ptolemeusza czy wydania Gerarda Mercatora i Sebastiana Müntera ze sporządzonymi przez nich mapami.

Dużą grupę w kolekcji Pracowni stanowią ogólne mapy Polski. Autorem jednej z najstarszych i rzadkich map ziem Polski i Litwy, wydanej w 1568 roku w Wenecji, był Paolo Forlani. W posiadaniu Biblioteki znajdują się również egzemplarze atlasów Orteliusa z mapą Polski z 1570 roku oraz niewielka mapka przedstawiająca szlaki handlowe przebiegające przez Polskę, zawarta w *Itinerarium Orbis Christiani* Johannesa Matalliusa Metellusa z 1579/1580 roku.

W zbiorach Biblioteki znajdują się również mapy regionalne, np.: Wielkopolski, Śląska Cieszyńskiego, Dolnego Śląska, Pomorza czy Ziemi Lubuskiej oraz plany Poznania. Najstarszy znany widok miasta znalazł się w VI tomie dzieła *Civitates Orbis Terrarum* Georga Brauna i Franza Hogenberga z 1618 roku.

Globusy to odrębna kategoria zbiorów kartograficznych. Biblioteka posiada wśród nich trzy niezwykle cenne: dwa globusy nieba Gerarda Mercatora i Johna Cary oraz globus ziemi Mattheusa Greutera.

Zbiory muzyczne stanowią wartoczną część księgozbioru Biblioteki. Do 1918 roku obiektów tych było niewiele, ale po 1919 roku egzemplarzy obowiązkowych oraz liczne dary spowodowały przyrost muzykaliów.

Obecnie zbiory Pracowni Muzycznej obejmują największy w zachodniej Polsce zbiór nut, podręczny księgozbiór muzyczny oraz obszerną płytotekę. Wśród nut znajdują się najstarsze polskie rękopisy muzyczne, stanowiące istotny materiał do dziejów kultury muzycznej w Polsce, pierwodruki utworów największych kompozytorów europejskich oraz publikacje cenne ze względu na ich związek z historią i kulturą Wielkopolski. Najstarszym zabytkiem przechowywanym w Pracowni są pochodzące z XI wieku fragmenty śpiewów liturgicznych na dzień Bożego Narodzenia. Wśród dawnych rękopisów (od XIII do XIX wieku) należy wymienić kilka graduałów i antyfonarzy, tabulaturę proveniencji londyńskiej z XVII wieku, autografy lub kopie utworów Josquina Des Prés, Guillaume Dufaya, Antoniego Roslera, Christiana Wolffa, Eliasza Karmelity, Jakuba Gołębka i innych. Osobny dział stanowią śpiewniki, szkoły gry na różnych instrumentach i partytury. Największą część zbioru pracowni obejmuje polskie nuty drukowane (ponad 40 tysięcy), w tym 650 polskich druków wydanych przed 1875 rokiem. Ważnym uzupełnieniem kolekcji Pracowni są spuścizny po poznańskich kompozytorach – Stefanie Bolesławie

Karta z Kantyczki Chybińskiego
XVII/ XVIII wiek

Mazurki Chopina. wydane w Berlinie w 1855 roku

Tablica pamiątkowa, poświęcona wybitnemu bibliografowi muzycznemu Kornelowi Michałowskiemu, związanemu z pracownią muzyczną Biblioteki Uniwersyteckiej

Poradowskim, Walerym Gnioście oraz Jerzym Młodziejowskim. Poza tym znajdują się tu rękopisy współczesnych kompozytorów poznańskich, m.in. Andrzeja Koszewskiego i Barbary Zakrzewskiej-Nikiporczyk, oraz spuścizny muzykologiczne, np. bardzo cenne archiwa prof. Adolfa Chybińskiego, prof. Marii Szczepańskiej, Tadeusza Strumiły i Kornela Michałowskiego.

Płytoteka Pracowni Muzycznej obejmuje około 7 tysięcy płyt kompaktowych, 20 tysięcy analogowych oraz 2,5 tysiąca płyt archiwalnych, które zostały wytłoczone przed 1950 rokiem. Do najstarszych z nich należy 85 płyt z francuską muzyką rozrywkową firmy Pathé z lat 1905–1910.

Zbiory masonskie Biblioteki należą do największej, obok londyńskiej, kolekcji masoników w Europie. Obecnie liczą około 80 tysięcy druków. Zostały one wyodrębnione z ogólnego zasobu jako kolekcja w 1959 roku i pozostają pod opieką Pracowni Zbiorów Masonskich. Główna część masoników jest przechowywana i udostępniana od 1969 roku w pałacu w Ciężeniu nad Wartą.

Poznański zbiór tworzą głównie druki, które trafiły do Biblioteki po 1945 roku ze Sławy Śląskiej, uzupełnione innymi, pozyskanymi w późniejszym czasie. W tzw. księgozbiorze historycznym najcenniejsze są pochodzące z XVII wieku druki różokrzyżowców i ezoteryków oraz XVIII i XIX-wieczne druki poświęcone filozofii i etyce ruchu wolnomularskiego. Największą część kolekcji stanowią wydawnictwa z XIX i początku XX wieku, z których zdecydowana większość to czasopisma i spisy osobowe łóż. Większość pozycji jest w języku niemieckim, pozostałe to głównie wydania w języku francuskim i angielskim. Gromadzone są także pierwsze egzemplarze poloników i wolnomularskie druki współczesne.

Najważniejszą dla wolnomularzy pozycją wśród poznańskich masoników jest pierwodruk tzw. konstytucji Andersona (*The Constitution of free-masons: Containing history, charges, regulations...*) z 1723 roku, a także jej kolejne, XVIII-wieczne wydania.

Część księgozbioru to dzieła o charakterze naukowym i popularnym, opisujące dzieje – uznawanych za prekursorów ruchu – towarzystw ezoterycznych, zakonu templariuszy czy średniowiecznych bractw budowlanych, oraz inne dotyczące historii wolnomularstwa.

Konstytucja Andersona: *The Constitution of free-masons: Containing history, charges, regulations...*

Kolekcja czasopism wolnomularskich zawiera 118 tytułów niemieckich oraz około 100 periodyków wydawanych w innych językach.

Zbiór dokumentów życia społecznego obejmuje ponad 100 tysięcy jednostek. Pracownia Dokumentów Życia Społecznego wchodząca w skład Oddziału Zbiorów Specjalnych powstała w 1964 roku i specjalizuje się przede wszystkim w gromadzeniu materiałów dotyczących historii i współczesności Wielkopolski. W skład zbioru wchodzi druki retrospektywne wydawane w latach 1801–1948, druki konfederacji targowickiej i II rozbioru Polski (1792–1793) pochodzące ze zbiorów Władysława Reymonta, druki dotyczące Wielkiego Księstwa Poznańskiego, ulotki Wiosny Ludów (1848), Telegramy Kościuszkowskie (1924–1938) oraz ulotki polityczne z okresu I wojny światowej, afisze i komunikaty hitlerowskich władz okupacyjnych, a także dokumenty nowsze, wydawane po roku 1948 roku. Ciekawy zbiór z tego okresu stanowią materiały z tzw. drugiego obiegu (1977–1987), duży wybór plakatów oraz bogata kolekcja prasy regionalnej.

Dokumenty Życia Społecznego: gazety regionalne

Telegramy Kościuszkowskie; kolorowa. litografia. z blankietami okazjonalnych życzeń

Obsługa użytkowników

Komitet organizacyjny nowo budowanej niemieckiej ksiąźnicy Kaiser Wilhelm Bibliothek określił jej zadania, wśród których najważniejsze było stworzenie warsztatu naukowego dla obszaru poznańskiego. Po otwarciu Akademii Królewskiej w 1903 roku Kaiser Wilhelm Bibliothek stała się jednostką naukową Akademii.

Utworzona w 1919 roku polska Biblioteka Uniwersytecka w myśl późniejszego regulaminu z 1921 roku stała się placówką naukową służącą kształtującemu się szkolnictwu wyższemu. Korzystali z niej przede wszystkim naukowcy i studenci, a także przedstawiciele władz, pracownicy innych bibliotek, archiwów i muzeów. Obowiązywała wówczas opłata manipulacyjna przy zapisie oraz możliwość wypożyczenia książek po wpłaceniu kaucji. Regulamin zakładał wypożyczenia na zewnątrz, korzystanie ze zbiorów w czytelniach oraz udostępnianie dzieł rzadkich i kosztownych, starodruków, rękopisów, atlasów, map, encyklopedii, słowników wyłącznie na miejscu. Regulamin przewidywał wysyłanie monitów osobom, które nie oddały książek w terminie, oraz niewydawanie dyplomów ukończenia studiów bez zaświadczeń stwierdzających brak zaległości wobec Biblioteki. Był on na przestrzeni dziejów

Informatorium, dawniej Katalog

kilka razy dostosowywany do współczesnych potrzeb, lecz główne przepisy dotyczące udostępniania zbiorów pozostają do dziś takie same. Obecnie Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu jest biblioteką naukową o charakterze biblioteki publicznej, z której można korzystać na zasadach określonych w obowiązującym regulaminie.

Katalogi

Przez wiele lat przewodnikiem po zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej był katalog alfabetyczny i systematyczny. Katalog Główny był pierwszym i najważniejszym źródłem informacji o gromadzonych zbiorach Biblioteki. Istniał także Katalog Centralny wydawnictw zagranicznych bibliotek zakładowych oraz wydzielone katalogi poszczególnych kategorii zbiorów specjalnych. Dziś katalog stanowi niezwykle ciekawy historycznie obiekt. Kapsułki do katalogu alfabetycznego zostały wykonane w Strassburgu, w pracowni Lippmana. Kartki katalogowe włączano do metalowych kapsułek otwieranych specjalnym kluczykiem. Na ich grzbietach widnieją kolejne litery alfabetu łacińskiego opisujące zawartość kapsułki. Katalog systematyczny oparto na systemie Otto Hartwiga, w którym piśmiennictwo podzielono na działy naczelne (oznaczono je wielkimi literami alfabetu), te dzieliły

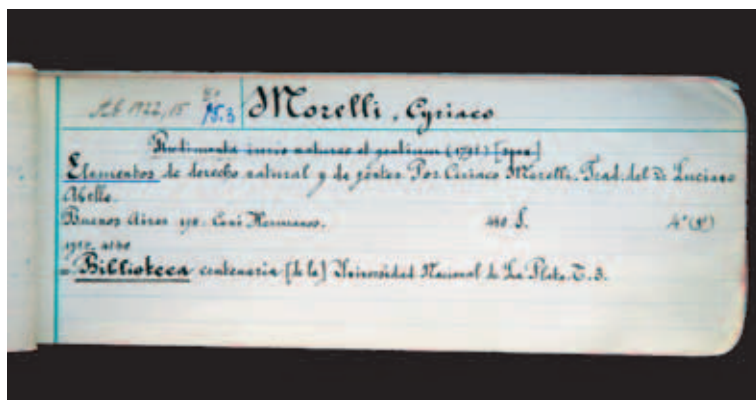

Tradycyjny katalog alfabetyczny

Kapsułka katalogowa alfabetycznego

się na działy i poddziały, dalej na grupy i zagadnienia. W przeważającej części katalogu systematycznego zastosowano układ chronologiczny. Jedyne w przypadku literatury, geografii i czasopism zastosowano układ alfabetyczny. Podobny schemat katalogu funkcjonował już wcześniej w Bibliotece Uniwersyteckiej w Halle (Niemcy).

Zabytkowa karta katalogowa

Zmiany związane z komputeryzacją i zastosowaniem zintegrowanego systemu bibliotecznego Horizon (1999) zakończyły tworzenie tradycyjnego katalogu. Obecnie użytkownicy Biblioteki mogą korzystać z katalogu komputerowego zawierającego opisy: książek i czasopism, począwszy od

Informatorium Biblioteki Uniwersyteckiej

1999 roku; zbiorów, które zostały poddane retrokonwersji (pozycje starego księgozbioru, szczególnie tzw. aktywnej jego części, zamawiane przez czytelników wprowadzane są do systemu komputerowego) oraz księgozbiorów podręcznych czytelnicy i Wypożyczalni. Istnieje też możliwość, a czasem konieczność sprawdzenia starszych opisów w tradycyjnym katalogu kartkowym, zarówno alfabetycznym, jak i systematycznym, bowiem jeszcze duża część zasobu nie została wpisana do katalogu komputerowego. W roku 2011 tak prowadzoną retrokonwersję zastąpiono digitalizacją starego zamkniętego katalogu kartkowego, dzięki czemu informacja o starych zasobach widoczna będzie również w internecie.

Dzięki oprogramowaniu HAN zapewniono użytkownikom elektroniczne dostępy do e-czasopism i e-booków zarówno polskich, jak i zagranicznych, w dowolnym czasie i miejscu. System komputerowy umożliwił rozszerzenie oferty usług: istnieje możliwość elektronicznego zamawiania książek, ich rezerwacji, powiadamiania użytkowników o przetrzymywanych pozycjach oraz dwukrotnego, zdalnego przedłużania ich wypożyczenia.

Udostępnianie zbiorów

Czytelnia Ogólna i Nauk Filologicznych.
Widok z antresoli

Wpoczątkowym okresie działalności Biblioteka dysponowała tylko jedną czytelnią. W roku 1933 adaptowano salę wykładową na parterze i utworzono Czytelnię Czasopism. Obecnie w Bibliotece funkcjonują: Czytelnia Ogólna i Nauk Filologicznych, Czytelnia Pracowników Nauki, Czytelnia Nauk Historycznych, Społecznych i Gazet, Czytelnia Nauk Prawnych i Ekonomicznych, Czytelnia Zbiorów Specjalnych oraz Księgozbiór Bibliologiczny. Zgromadzono w nich księgozbiory podręczne, słowniki, encyklopedie, bibliografie, monografie, wydawnictwa informacyjne oraz najważniejsze wydawnictwa i podręczniki, przypisane do profilu danej czytelni. Czytelnie udostępniają zgromadzony księgozbiór podstawowy na miejscu oraz realizują zamówienia z magazynu do czytelni. Otwarte są przez cały tydzień w godzinach określonych regulaminem.

W latach sześćdziesiątych XX wieku otwarto kilka filii Biblioteki w domach studenckich. Dziś ta forma udostępniania zbiorów zanika i jest stopniowo likwidowana.

Funkcjonująca w starym, zabytkowym gmachu księżnica stara się sprostać wymogom nowoczesnej biblioteki, tworząc czytelnie o charakterze dzieżdzinowym, wyposażając je w komputery i sieć bezprzewodową, zwiększając możliwości korzystania z książek w wolnym dostępie do półek.

W Czytelni Pracowników Nauki

Czytelnia. Nauk Historycznych, Społecznych i Gazet, przed remontem.

...i po remoncie, w roku 2011

W Czytelni Zbiorów Specjalnych

Wypożyczalnia usytuowana była do 1999 roku w starym gmachu Biblioteki. Dopiero dzięki pozyskanym środkom zewnętrznym przeniesiono ją do nowoczesnego, dwupoziomowego, łatwo dostępnego lokalu. Skompletowano w niej blisko 90 tysięcy książek, niezbędnych w procesie dydaktycznym Uczelni. Tym samym zmieniły się proporcje wypożyczeń, na korzyść tych udzielanych w Wypożyczalni, skrócił się czas realizacji zamówień z magazynu do czytelni i na zewnątrz, zmniejszyła się liczba zamówień niezrealizowanych i zagubień, co jest efektem kontroli poprawności ustawienia księgozbioru. W tym samym budynku mieści się Wypożyczalnia międzybiblioteczna, realizująca zamówienia pracowników nauki i studentów piszących prace dyplomowe. Dzięki wykorzystaniu programu HAN wszyscy zarejestrowani czytelnicy mogą korzystać z zasobów elektronicznych Biblioteki. Wpłynęło to na zmiany w systemie i statystykach udostępniania na korzyść zbiorów elektronicznych (w roku 2010).

W otwartej przestrzeni holu Biblioteki utworzono tzw. **e-Centrum**, w którym zapewniono dostęp do komputerów oraz sieci bezprzewodowej. Poza tradycyjnymi i nowoczesnymi sposobami zamawiania książek i czasopism użytkownicy mogą korzystać z zasobów **Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej** oraz Repozytorium Instytucjonalnego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (**AMUR**), zorganizowanego i administrowanego przez Bibliotekę Uniwersytecką.

Wypożyczalnia w starym gmachu, lata. 70-te XX wieku

...i obecnie

Księgozbiór dydaktyczny Wypożyczalni

e-Centrum.

Działalność informacyjna

Prowadzona działalność informacyjna obejmuje: udzielanie informacji bibliograficznych i faktograficznych, tworzenie tematycznych zestawień bibliograficznych, specjalistyczne poszukiwania informacji za pośrednictwem internetu, pomoc w korzystaniu z baz danych, udzielanie informacji na temat zasobów i działalności bibliotek polskich i zagranicznych. Miejscem dostępu do tego typu wiadomości jest Informatorium (dawniej Centrum Informacji Naukowej i Katalog).

Komputeryzacja dała nowe możliwości dotarcia do światowych zasobów wiedzy. Już w 1997 roku Biblioteka dysponowała 38 bazami danych na CD-ROM oraz bazami zakupionymi z Biblioteki Narodowej. W tym też roku rozpoczęto na większą skalę tworzenie baz własnych, m.in.: dysertacji, księgozbiorów podręcznych Wypożyczalni i czytelnii, zbiorów ikonograficznych, zawartości prasy wielkopolskiej, dokumentów życia społecznego, bazy zbiorów muzycznych.

Obecnie Biblioteka Uniwersytecka oferuje blisko 90 interdyscyplinarnych baz danych, dzięki którym udostępnia miliony artykułów z całego świata. Dzięki e-czasopismom i e-książkom użytkownicy mogą korzystać z przeszło 50 tysięcy naukowych periodyków i kilkunastu tysięcy naukowych monografii z całego świata.

W 2009 roku uruchomiony został **serwis Ask a librarian – Zapytaj bibliotekarza**. Jest to nowoczesna platforma zdalnej łączności

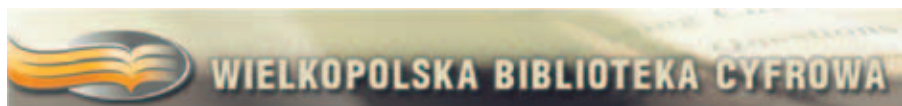

z zespołem pracowników Biblioteki, których misją jest dostarczanie poszukiwanych informacji przez telefon, Skype'a, pocztę elektroniczną oraz inne światowe i polskie komunikatory. Bibliotekarz dyżurujący w Informatorium udziela informacji osobiście bądź kieruje sprawę do osób kompetentnych, np. bibliotekarzy dziedzinowych.

Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa i AMUR

W2004 roku rozpoczęto sukcesywną digitalizację zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej z przeznaczeniem dla **Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej**. WBC jest wspólną inicjatywą poznańskiego środowiska akademickiego. Uczestnikami projektu są biblioteki naukowe i publiczne Poznania.

Naczelnym założeniem WBC jest stworzenie dostępu przez internet do czterech typów zasobów: zasobu edukacyjnego (skrypty, podręczniki i monografie naukowe), zasobu dziedzictwa kulturowego (wybrane zabytki piśmiennictwa znajdujące się w bibliotekach poznańskich), regionalistów (piśmiennictwo dotyczące Poznania i Wielkopolski), muzykaliów (nuty i piśmiennictwo związane z muzyką). Obecnie w WBC znajduje się ponad 90 tysięcy publi-

kacji, co plasuje ją na pierwszym miejscu wśród bibliotek cyfrowych w kraju. Ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej pochodzi duża część zasobu, m.in. zamieszczony w WBC imponujący zbiór gazet i czasopism z XIX i pierwszej połowy XX wieku, liczne księgi adresowe, a także tysiące unikalnych zdjęć i pocztówek. Dzięki uniwersyteckim zbiorom stworzono wydzielone kolekcje poświęcone: 80-leciu Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu, 90-leciu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, powstaniu wielkopolskiemu i powstaniu styczniowemu.

W 2010 roku otwarto repozytorium instytucjonalne AMUR (Adam Mickiewicz University Repository), które jest pierwszą tego typu inicjatywą w Polsce i realizuje postulat bezpłatnego dostępu do wiedzy oraz idei otwartej nauki (*open access*) przez groma-

dzenie w internecie zasobów naukowych dostępnych dla wszystkich zainteresowanych. Celem repozytorium jest upowszechnianie dorobku naukowego pracowników oraz promowanie badań naukowych prowadzonych na Uczelni. Repozytorium AMUR to archiwum własnych dokumentów elektronicznych.

Miejszem, gdzie użytkownicy znajdą ofertę online Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, jest strona internetowa <http://lib.amu.edu.pl>. Obecnie funkcjonuje jej trzecia wersja, która jest na bieżąco modyfikowana zgodnie z potrzebami czytelników i wymogami nowych technologii.

Komputeryzacja

Pierwsze prace związane z komputeryzacją Biblioteki Uniwersyteckiej rozpoczęto w 1991 roku. Już na wstępnym etapie działań dostrzeżono potrzebę objęcia jednakowym systemem komputerowym wszystkich bibliotek naukowych Poznania. Opracowano ogólnoodrodowiskowy projekt i złożono go w Fundacji Mellona, która w 1995 roku przyznała środki na zakup serwerów, oprogramowania i części sprzętu. W następnym roku w celu koordynowania zadań związanych z komputeryzacją powołano Poznańską Fundację Bibliotek Naukowych, której założycielami były instytucje poznańskiego środowiska naukowego. Zadaniem fundacji były: wybór i zakup oprogramowania zintegrowanego systemu bibliotecznego, organizacja przetargu na zakup sprzętu, koordynacja procesu wdrażania systemu bibliotecznego, organizacja szkoleń dla bibliotekarzy oraz współpraca z innymi bibliotekami mającymi podobny system biblieczny. Wybrano system Horizon firmy Dynix GmbH Deutschland. Biblioteki systemu biblieczno-informacyjnego UAM wyposażono wówczas w 87 komputerów firmy IBM, z których 75 zainstalowano w Bibliotece Uniwersyteckiej. W efekcie komputeryzacji pojawiło się wiele nowych zadań, np.: obsługa systemu, obsługa sieci i sprzętu, prowadzenie szkoleń, retrokonwersja czy rozwój nowych usług informacyjnych. Wdrażaniem systemu zajmowała się powołana w 1996 roku specjalna komórka – Samodzielna Sekcja ds. Komputeryzacji.

W 1997 roku biblioteki środowiska łódzkiego, poznańskiego, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy podpisały porozumienie **Biblioteka z Horyzontem**. Przedmiotem porozumienia było określenie warunków i zasad współpracy bibliotek korzystających z systemu Horizon. Od lipca 1998 roku biblioteki te współpracują z Biblioteką Narodową i Porozumieniem o Współpracy Bibliotek Wdrażających i Użytkujących VTLS w ramach projektu **Narodowy Katalog Centralny dla Polski**, którego zadaniem jest tworzenie w Polsce Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego (NUKat), tj. komputerowej bazy danych, która dostarcza wszystkim użytkownikom informacje o zasobach bibliotek polskich.

W roku 1998 firma Dynix uruchomiła **WebPAC** – katalog bibliotek Poznańskiej Fundacji Bibliotek Naukowych, dostępny w internecie, jednocześnie rozpoczęto katalogowanie nowych nabytków w systemie komputerowym.

Kolejnym przełomem w komputeryzacji Biblioteki było zainstalowanie w 2006 roku **oprogramowania HAN** umożliwiającego użytkownikom zarejestrowanym w systemie korzystanie ze źródeł elektronicznych na komputerach sieci UAM oraz komputerach osobistych (PC).

Rozwój technologii wymusza wprowadzanie ciągłych zmian związanych z udoskonalaniem systemu Horizon oraz uruchamianie nowych usług informatycznych, tak aby jak najlepiej sprostać wymaganiom i potrzebom użytkowników.

Stanowisko dla osób niedowidzących. Powiększalnik telewizyjny Prisma. 2005 rok

Struktura Biblioteki Uniwersyteckiej

Systematyczne zwiększanie się gromadzonych zbiorów oraz wielość realizowanych zadań powodowały kolejne zmiany w strukturze organizacyjnej Biblioteki. Od 1919 roku aż do dziś wszystkie zmiany w strukturze zatwierdzane są przez Radę Biblioteczną (do 1939 roku Senacka Komisja Biblioteczna) oraz Rektora Uczelni, zgodnie z obowiązującym statutem.

W latach 1919–1937 w strukturze organizacyjnej Biblioteki Uniwersyteckiej funkcjonowała Biblioteka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Pracownicy i studenci Uniwersytetu przez te lata bez ograniczeń mogli korzystać z bogatych zbiorów Biblioteki PTPN. Także po wojnie, w latach 1945–1952 biblioteki te połączone były unią personalną. W 1953 roku PTPN podjęło decyzję o usamodzielnieniu się Biblioteki.

W pierwszym okresie działalności Biblioteka Uniwersytecka pracowała w ramach trzech działów: przybytków, udostępniania i kancelarii. W następnych latach przybywały kolejne oddziały, sekcje i pracownie. Było to spowodowane m.in. rozwojem techniki, sukcesywnym wzrostem liczby studentów i rozwojem badań naukowych. Utworzono wspierający prace naukowe pracownikom Uczelni i studentów Oddział Informacji Naukowej czy, w ostatnich latach, Oddział Komputeryzacji. Z kolei dbałość o stan gromadzonych zbiorów specjalnych oraz ich rosnąca liczba wiązały się z powstaniem np. Pracowni Fototechnicznej (obecnie Pracownia Mikrofilmowania i Digitalizacji) i Pracowni Restauracji Książki. W drugiej połowie XX wieku liczba

W Pracowni Restauracji Książki

Biblioteka Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej UAM

samodzielnych komórek organizacyjnych wynosiła 14, a w latach siedemdziesiątych – 17. Początek lat dziewięćdziesiątych XX wieku to czas wprowadzania zmian i reorganizacja rozbudowanej struktury Biblioteki. Przyjęto zasadę, że zmiany organizacyjne powinny wynikać z dostosowywania struktur organizacyjnych do nowych zadań związanych ze zmieniającymi się potrzebami i oczekiwaniami użytkowników, zgodnie z ustanowioną i zawartą w statucie dwustopniową budową wszystkich jednostek organizacyjnych (oddziały i sekcje). Dużą rolę w realizacji prac odgrywają stałe zespoły zadaniowe oraz zespoły doraźne, które powołuje się dla rozwiązywania nagłych zadań i problemów, np. w 2009 roku powstał zespół do opracowania strategii Biblioteki Uniwersyteckiej na następne lata.

Na obecną strukturę Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu składają się następujące jednostki: Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów, Oddział Opracowania Formalnego Zbiorów Zwartych, Oddział Opracowania Rzeczowego Zbiorów, Oddział Opracowania Czasopism i Wydawnictw Ciągłych, Oddział Magazynowania i Ochrony Zbiorów, Oddział Digitalizacji, Oddział Udoświepczania Zbiorów, Oddział Informacji Naukowej i Oddział Prac Naukowych, Wydawniczych i Dydaktycznych (od 2012 połączony w Oddział Informacji Transferu Wiedzy), Oddział Zbiorów Specjalnych, Oddział Kontroli Zasobu, Oddział Komputeryzacji, Oddział ds. Systemu Biblioteczno-Informacyjnego, Oddział Administracyjno-Gospodarczy i Archiwum Biblioteki Uniwersyteckiej.

W strukturze organizacyjnej Uczelni funkcjonują biblioteki wydziałowe (dawniej zakładowe), które powstawały w latach sześćdziesiątych XX wieku, współpracujące z Biblioteką Uniwersytecką. Księgozbiory tych bibliotek dostosowane są do potrzeb naukowych i dydaktycznych wydziałów. Zgodnie z najnowszą polityką Uczelni i światowymi tendencjami małe biblioteki instytutowe i katedralne łączone są w większe jednostki (biblioteki wydziałowe), dobrze wyposażone i zlokalizowane w nowoczesnych, przestronnych gmachach. Obecnie do systemu biblioteczno-informacyjnego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza należy dwanaście bibliotek wydziałowych, pięć instytutowych, jedna katedralna oraz biblioteki Studium Nauczania Języków Obcych, Ośrodka Kultury Austriackiej, Ośrodka Alliance Française, Ogrodu Botanicznego, Ośrodka Zamiejscowego w Pile oraz Biblioteka i Czytelnia Brytyjska.

Kadra Biblioteki Uniwersyteckiej

Bibliotheca Magna Perennisque. Medal przyznany przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich w uznaniu dorobku Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu w 2002 roku

W okresie międzywojennym pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, podobnie jak innych bibliotek akademickich, zawodowo należeli do państwowej służby cywilnej i byli objęci tymi samymi wymogami i uprawnieniami co urzędnicy państwowi. Pracownicy biblioteczni dzielili się na trzy grupy: bibliotekarzy naukowych, bibliotekarzy technicznych i funkcjonariuszy niższych, np. magazynierów.

Statuetka Hipolita. otrzymana w konkursie usług „Dobre bo polskie”, organizowanym przez Towarzystwo im. H. Cegielskiego. 2002 rok

Przez pierwsze lata po II wojnie światowej sytuacja bibliotekarzy nie zmieniła się znacząco, chociaż Rozporządzenie Rady Ministrów z 1948 roku do grupy pracowników naukowych uczelni wyższych zaliczyło także bibliotekarzy (było to jednak tylko zarezerwowane pod kątem uposażeń i obowiązywało do 1951 roku).

Rozporządzeniem Rady Ministrów z 1956 roku w szkołach wyższych utworzono nową grupę zawodową – służbę biblioteczną, do której zaliczeni zostali pracownicy bibliotek uczelnianych. Stanowiło to zawodowy regres i nie satysfakcjonowało bibliotekarzy.

Po długotrwałych dyskusjach udało się wypracować zasadniczą zmianę w określeniu prawnym stanowisk służbowych pracowników bibliotek. Uwzględniona ona

została w ustawie o szkolnictwie wyższym z 1958 roku. Grupę bibliotekarzy akademickich podzielono na dwie grupy pracowników: bibliotekarzy dyplomowanych i służbę biblioteczną. Bibliotekarze dyplomowani zaliczeni zostali do grupy pracowników naukowo-dydaktycznych (nie korzystali jednak ze wszystkich uprawnień).

Medal przyznany Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu przez Polskie Towarzystwo Wydawców Książek za działalność na rzecz książki. 2007 rok

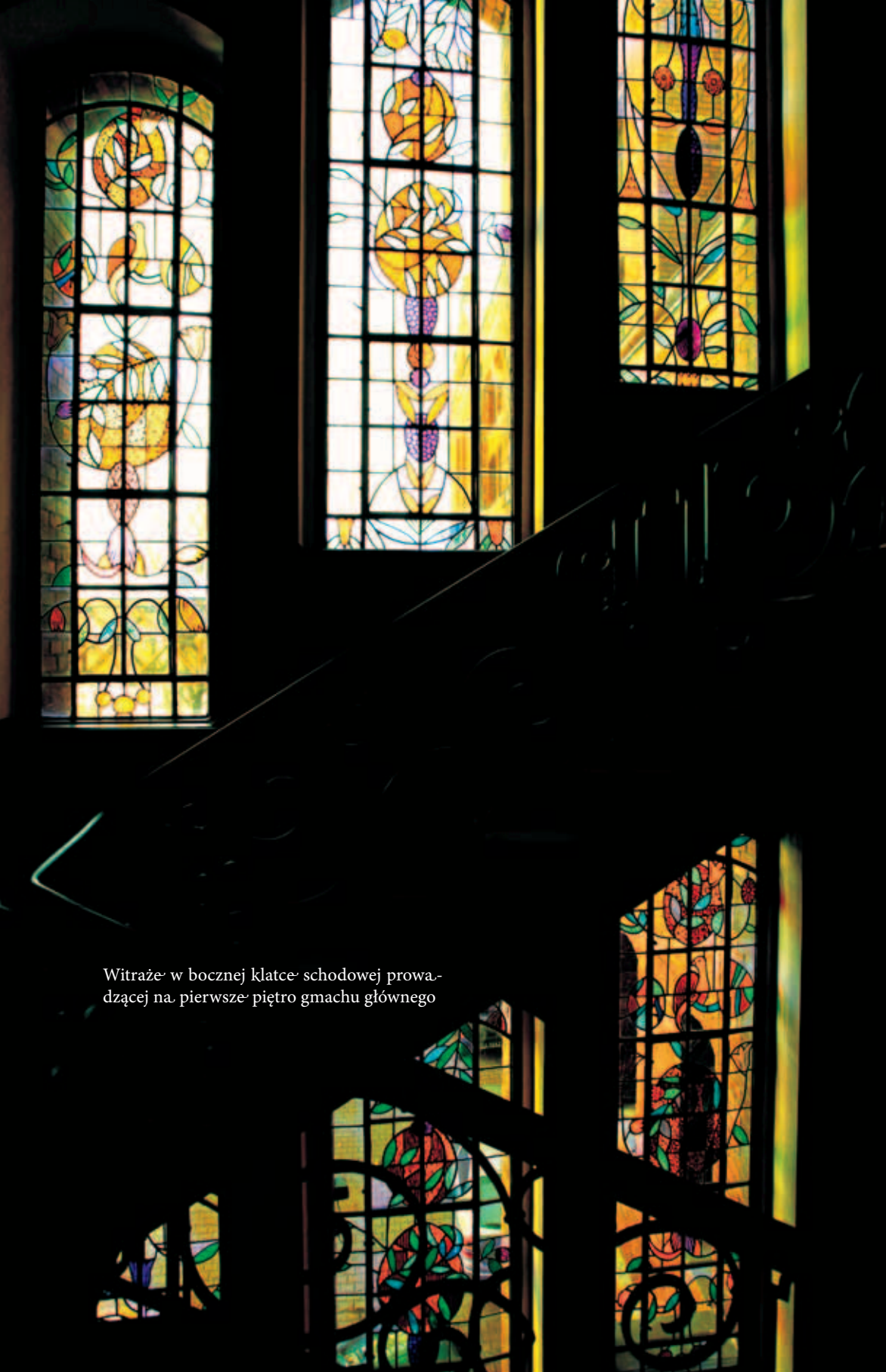

Nagroda przyznana przez RUCH S.A. 2008 rok

Do grupy tej weszło początkowo 17 najlepiej wykwalifikowanych bibliotekarzy zatrudnionych w Bibliotece Głównej UAM. Następni musieli już zdawać państwowy egzamin przed komisją ministerialną. Wspomniana ustawa o szkolnictwie wyższym określała też bibliotekę uczelnianą jako zakład naukowy i dydaktyczny, a na bibliotekarzy nałożyła obowiązek prowadzenia pracy naukowej i dydaktycznej. Podział ten utrzymały wszystkie kolejne ustawy regulujące organizację szkolnictwa akademickiego, chociaż status bibliotekarzy dyplomowanych nie zawsze był jednakowy.

W okresie dwudziestolecia międzywojennego Biblioteka Uniwersytecka zatrudniała 29 pracowników etatowych. Po II wojnie światowej liczba ta wzrosła do 68 (1946), a po 20 latach wynosiła już 117 osób (1966). W następnych latach wzrost liczby personelu spowodowany był podjęciem nowych funkcji i zadań, gwałtownym wzrostem liczby studentów, realizacją odmiennych niż dotychczasowe usług i produktów (m.in. związanych z komputeryzacją), rozszerzeniem zakresu współpracy z innymi bibliotekami. W 2010 roku w Bibliotece pracowało 151 pracowników merytorycznych. Obecnie 65% tej grupy ma wykształcenie wyższe, 10 osób doktoraty z różnych dziedzin wiedzy, a 28 osób należy do grupy pracowników naukowych – bibliotekarzy dyplomowanych.

Witraże w bocznej klatce schodowej prowadzącej na pierwsze piętro gmachu głównego

Dyrektorzy Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu

Biblioteką Uniwersytecką przez cały okres jej dotychczasowej działalności kierowali ludzie bardzo kompetentni i zaangażowani. Bibliotece, usprawnianiu jej organizacji i efektywnej działalności, a także prowadzeniu pracy naukowej, poświęcali cały swój czas. Działali w rozmaitych stowarzyszeniach bibliotekarskich, radach, komisjach i redakcjach, często sprawując odpowiedzialne funkcje. Rzetelnie realizowana przez dziesięciolecia praca zaowocowała w 2010 roku pierwszym miejscem Biblioteki Uniwersyteckiej wśród polskich bibliotek akademickich (ranking *Perspektyw i Rzeczpospolitej* w 2010 roku).

Gabinet dyrektora. Biblioteki Uniwersyteckiej

Dr Edward Kuntze (1880–1950) – pierwszy dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu (1919–1927). Historyk, znawca epoki Stefana Batorygo, edytor dzieł z XVI wieku, wybitny bibliotekarz, organizator bibliotekarstwa naukowego, autor artykułu *Potrzeby polskich bibliotek naukowych* (*Nauka Polska* 1920), w którym dokonał przeglądu stanu bibliotek i nurtujących je problemów w pierwszych latach niepodległości oraz wytyczył kierunki rozwoju bibliotekarstwa na najbliższe lata. Zorganizował w Poznaniu pierwszy roczny kurs dla bibliotekarzy, był twórcą systematycznego programu szkolenia personelu bibliotek naukowych, dbał o prawidłową organizację zawodu bibliotekarza oraz rozwój piśmiennictwa bibliotekarskiego. W 1927 roku założył i przez wiele lat redagował *Przegląd Biblioteczny*. W latach 1921–1935 zaangażowany był w akcję rewindykacyjną. Dzięki jego staraniom Polska odzyskała m.in. wywiezione do Rosji druki i rękopisy pochodzące z dawnej Biblioteki Załuskich.

Odchodząc z poznańskiej Biblioteki Uniwersyteckiej do Biblioteki Jagiellońskiej, zostawił nowoczesnie zorganizowaną księżnicę. Stan zbiorów w 1927 roku wynosił 350 tysięcy woluminów. W księgozbiorze świadomie pozostawiono książki z dawnego zbioru niemieckiego, określając w ten sposób główny zakres specjalizacji gromadzenia zbiorów Biblioteki.

Odchodząc z poznańskiej Biblioteki Uniwersyteckiej do Biblioteki Jagiellońskiej, zostawił nowoczesnie zorganizowaną księżnicę. Stan zbiorów w 1927 roku wynosił 350 tysięcy woluminów. W księgozbiorze świadomie pozostawiono książki z dawnego zbioru niemieckiego, określając w ten sposób główny zakres specjalizacji gromadzenia zbiorów Biblioteki.

Prof. dr hab. Stefan Vrtel-Wierczyński (1886–1963) – dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu w latach 1927–1937 i w latach 1948–1950, profesor uniwersytecki, historyk literatury (zajmował się głównie edytorstwem naukowym), bibliotekarz i bibliograf.

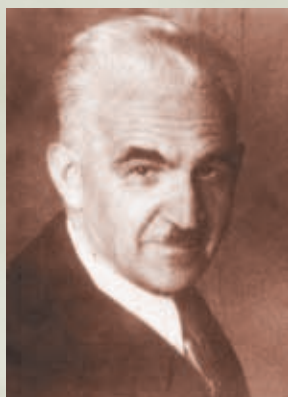
Dokonał reorganizacji wszystkich działów Biblioteki, dbał o utrzymanie jej naukowego charakteru. Pod jego kierunkiem zreorganizowano katalog alfabetyczny, zmeliorowano katalog systematyczny, utworzono Czytelnię Czasopism, zorganizowano Dział Wymiany i nawiązano współpracę zagraniczną w zakresie wymiany czasopism.

W połowie lat trzydziestych XX wieku podjęto pierwsze prace związane z miniaturyzacją zbiorów i zapoczątkowano archiwum fotograficzne. Professor Wierczyński zorganizował nowoczesny system polityki zakupów polegający na ścisłej współpracy użytkowników z komisją biblioteczną. Założył też

Pamiętkowa tablica na fasadzie budynku poświęcona pamięci prof. dr. hab. Stefana Wrtela-Wierczyńskiego

Centralny Katalog bibliotek seminarijnych i zakładów Uniwersytetu Poznańskiego niezbędny dla unormowania współpracy w zakresie gromadzenia zbiorów. Zainicjował i kierował ogólnopolską akcją tworzenia Centralnego Katalogu Czołpism Zagranicznych znajdujących się w bibliotekach Rzeczypospolitej Polskiej (Poznań 1932). W 1936 roku zaczął się ukazywać przygotowywany pod jego kierunkiem *Biuletyn Biblioteczny*.

Prof. dr hab. Aleksander Birkenmajer (1890–1967) – dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu w latach 1939 i 1945–1947, bibliotekoznawca, księgoznawca, historyk nauk ścisłych, przyrodniczych i filozofii średniowiecznej. W latach powojennych przyczynił się do remontu gmachu i uruchomienia Biblioteki dla potrzeb Uniwersytetu oraz mieszkańców Poznania. Ważnym zadaniem po II wojnie światowej, które z powodzeniem realizował było scalanie, zabezpieczanie i rewindykacja księgozbiorów. Kierując zespołem bibliotekarzy z Biblioteki Uniwersyteckiej ocalił przed rozproszeniem i zagładą kilkaset tysięcy woluminów książek. Dla potrzeb tej akcji w Bibliotece powołano referat zabezpieczenia i segregacji księgozbiorów. Przyczynił się do powstania planu rozbudowy gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej.

Dr Zofia Lubina Kawecka (1888–1971) – dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w latach 1950–1958, doktor filozofii, bibliotekarz o rozległej wiedzy, szerokich zainteresowaniach i zdolnościach organizatorskich, wykładowca na kursach bibliotekarskich i kierunkach uniwersyteckich ze specjalnością biblioteczną, a także znawca i wykładowca literatury serbsko-chorwackiej. Redagowała *Biuletyn Biblioteczny* wydawany przez Bibliotekę Uniwersytecką, zawierający przegląd nowych nabytków bibliotecznych. Zajmowała się opracowaniem inkunabułów znajdujących się w Bibliotece. Była człowiekiem bardzo życzliwym, zaintereso-

wanym losami i rozwojem zawodowym, szczególnie młodych, pracowników Biblioteki. Opublikowała wiele prac naukowych dotyczących historii, kultury i literatury narodów Jugosławii, a także z zakresu bibliotekarstwa. Angażowała się w działalność towarzystw zawodowych i naukowych. Za swoją pracę otrzymała wiele wyróżnień i odznaczeń.

Prof. dr hab. Stanisław Kubiak (1925–1990) – dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w latach 1958–1980, historyk specjalizujący się w najnowszej historii Polski, bibliotekoznawca o zainteresowaniach bibliograficznych, zaangażowany organizacyjnie w kształcenie bibliotekarzy i poszukujący optymalnego modelu przygotowywania ich do pracy. W 1967 roku zorganizował i kierował Międzywydziałowym Studium Bibliotekoznawstwa, od 1972 roku był współorganizatorem i dyrektorem Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UAM, zintegrowanego z Biblioteką Uniwersytecką w Poznaniu.

Utworzył i redagował pismo *Zeszyty Naukowe UAM – Biblioteka Główna*. Był pomysłodawcą i organizatorem Szkoły Letniej dla wykładowców Podstaw informacji naukowej, którą po raz pierwszy zorganizowano w 1978 roku w Jarocinie. Z ramienia Poznańskiego Oddziału Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich był głównym organizatorem VIII Zjazdu Bibliotekarzy Polskich odbywającego się pod hasłem *Biblioteki dla wszystkich*. Zjazd odbył się w stulecie Towarzystwa Czytelni Ludowych.

Dr Zdzisław Szkutnik, urodzony w 1945 roku, dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w latach 1981–1992, filolog, doktor nauk humanistycznych, bibliotekarz dyplomowany, pracownik naukowo-dydaktyczny Międzywydziałowego Studium Bibliotekoznawstwa oraz Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej w Poznaniu. Autor wielu prac z zakresu informacji naukowej i czytelnictwa, w tym metody szybkiego czytania, oraz metodyki przygotowywania prac dyplomowych.

Zapoczątkował odchodzenie od zasady pełnego kompletowania literatury ze wszystkich dziedzin oraz zredukował liczbę zakupów wieloegzemplarzowych. Podczas trwania jego kadencji Biblioteka Uniwersytecka wzbogaciła się o nowoczesny magazyn na 800 tysięcy woluminów zbiorów, w tym kolekcji starych druków. Kontynuował Szkoły Letnie – robocze narady wykładowców z zakresu Podstaw informacji naukowej, które tradycyjnie odbywały się w Jarocinie. Zapoczątkował współpracę Biblioteki Uniwersyteckiej z bibliotekami zagranicznymi, w zakresie nie tylko wymiany zbiorów, ale także praktyk pracowniczych.

Dr Artur Jazdon, urodzony w 1956 roku, od 1993 roku dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, bibliotekoznawca, doktor nauk humanistycznych w zakresie filologii, bibliotekarz dyplomowany. Badacz historii wielkopolskiego ruchu wydawniczego i księgarskiego. Specjalista z zakresu zarządzania bibliotekami naukowymi i ich kultury organizacyjnej. Dydaktyk wykładający przedmioty zawodowe na różnych poziomach studiów bibliotekoznawczych, redaktor naczelny rocznika *Biblioteka*, członek kolegiów redakcyjnych *Roczników Bibliotecznych*, *Przeglądu Bibliotecznego*,

serii SBP *Nauka – Dydaktyka – Praktyka*, laureat Nagrody im. Andrzeja Wojtkowskiego przyznawanej za wybitne osiągnięcia naukowe i zawodowe w zakresie bibliotekarstwa. Organizator konferencji bibliotekarskich. Swoją pracą i zaangażowaniem przyczynił się do stworzenia nie tylko w pełni nowoczesnej, skomputeryzowanej i dobrze zorganizowanej biblioteki, ale też centrum informacyjnego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, miejsca spotkań, realizowania działań naukowych, popularnonaukowych i kulturalnych.

Przejście łączące stary gmach Biblioteki Uniwersyteckiej z nowym magazynem.

Biblioteka (rocznik)

Prace Biblioteki Uniwersyteckiej

Antiquitates Minutae

Spis Zawartości Prasy Wielkopolskiej

Libri librorum

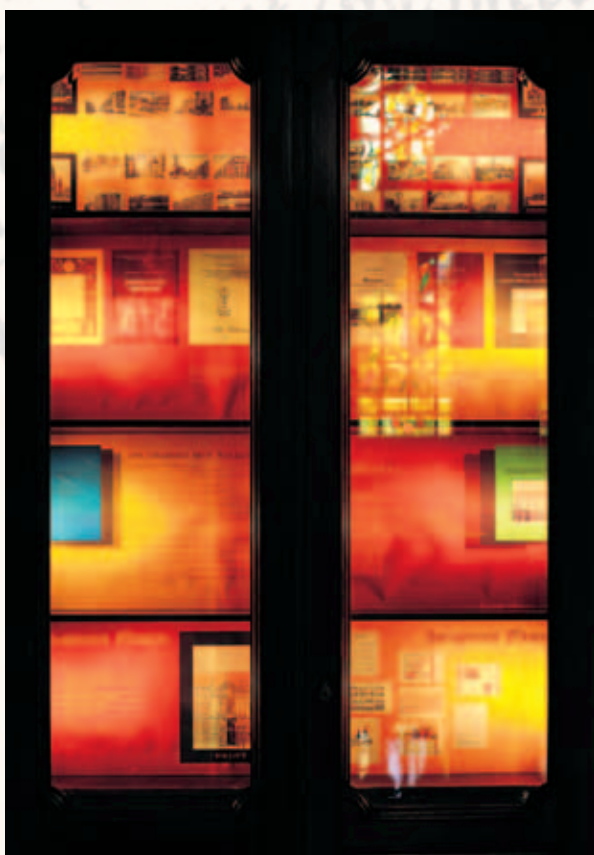
Diariusze Staropolskie

Reprinty starych pocztówek

Działalność naukowa i wydawnicza

Dwudziestolecie międzywojenne – pierwszy etap działalności Biblioteki Uniwersyteckiej – to czas, w którym pracę naukową realizowali, poza nielicznymi wyjątkami, głównie jej dyrektorzy. Zasadnicza zmiana w podejściu do działalności naukowej Książnicy nastąpiła po II wojnie światowej, kiedy to zaczęto traktować ją priorytetowo. Wpływ na to miały m.in. coraz bogatsze zbiory i rosnąca liczba wysoko wykwalifikowanych pracowników. Zorganizowana działalność wydawnicza prowadzona jest w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu od 1958 roku. Ponad 50 lat temu ukazał się pierwszy numer *Biuletynu Biblioteki Głównej UAM*. W 1960 roku wspomniany *Biuletyn* przekształcony został w rocznik Biblioteki Uniwersyteckiej *Biblioteka*, który ukazywał się w latach 1960–1970. Wydawanie wznowiono w 1997 roku. Obecnie jest to czasopismo znajdujące się na liście czasopism punktowanych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Od 1960 roku wydawane są: seria **Prace Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu**, w której

Wydawnictwa. Biblioteki
Uniwersyteckiej; gabłota
reklamowa w gmachu
głównym.

ukazało się dotąd 30 pozycji zwartych, i liczący już 24 zeszyty **Spis Zawartości Prasy Wielkopolskiej**. Spośród wydanych w serii książek wymienić należy kilka bardzo wartościowych tytułów, takich jak: *Katalog inkunabułów* autorstwa Wiesława Wydry (2002), *Katalog druków współczesnych w zbiorach masońskich Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu* w opracowaniu Andrzeja Karpowicza (2000), *Poznań na widokówkach w latach 1893–1918* Jakuba Skutckiego (2000) i *Opusculum de arte memorativa Jana Szklarka. Bernardyński traktat mnemotechniczny z 1504 roku* Rafała Wójcika (2006) czy wydaną w 2009 roku pozycję *Gagauzja i Gagauzi. Historia oraz współczesność* Jerzego Hatłasa. W kolejnej zainicjowanej przez Bibliotekę Uniwersytecką serii **Antiquitates Minutae** wydano 12 tytułów prezentujących najciekawsze zabytki piśmiennictwa ze zbiorów Biblioteki wraz z komentarzami specjalistów. Wśród tytułów tej serii znaleźć można m.in.: *Kalendarz na rok 1500* (2005), *Wolnomularskie rytuały inicjacyjne* (2006) oraz *Przyjaciela Ludu czyli Tygodnik potrzebnych i użytecznych wiadomości* (2007). Ciekawym zadaniem wydawniczym, przygotowywanym wspólnie z Instytutem Filologii Polskiej UAM, jest seria **Libri Librorum**, czyli edycje w formie reprintów najstarszych polskich druków. Pierwszym wydawnictwem w tej nowej serii był: *[Raj duszny] Hortulus animae polonice [Kraków, Florian Ungler i Wolfgang Lern], 1513* (2006) w opracowaniu Wiesława Wydry. Najnowszą inicjatywę stanowi seria **Diariusze Staropolskie**.

Rocznik *Biblioteka*.

Zainteresowanie pracą naukową, podejmowanie nowych wyzwań i wielość publikacji pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu wywodzi się z głęboko zakorzenionej tradycji naukowej. Wpływ na to miało bez wątpienia czasowe usytuowanie Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UAM w gmachu Biblioteki. W latach siedemdziesiątych i do końca lat osiemdziesiątych XX wieku – a więc przez prawie 20 lat – placówki te współistniały i współpracowały. Podkreślić należy fakt, że dyrektor Biblioteki był jednocześnie dyrektorem Instytutu. Wspólnie organizowano konferencje i zebrania naukowe. Wielu bibliotekarzy sprawdzało się jako dydaktycy, ucząc przyszłych bibliotekoznawców, głównie przedmiotów zawodowych. Zainteresowania naukowe pozostały i owocują publikacjami. Powstają zatem nie tylko prace teoretyczne z zakresu bibliologii czy historii książki i bibliotek. Wiele z nich to teksty dotyczące praktyki bibliotekarskiej, prezentujące nowe doświadczenia z zakresu opracowania zbiorów, ich przechowywania czy zbiorów specjalnych.

Poznański Przegląd Książki Naukowej w Bibliotece Uniwersyteckiej

Wartym odnotowania przejawem współczesnej działalności naukowej Biblioteki jest organizacja dużych, często międzynarodowych **konferencji naukowych**. Plonem tych spotkań są materiały konferencyjne, zazwyczaj ukazujące się poza seriami, m.in.: *Gazety. Zasoby. Opracowanie. Ochrona. Digitalizacja. Promocja/Informacja* (2006) w opracowaniu Artura Jazdona i Aldony Chachlikowskiej i *Culture of Memory in East Central Europe in the Late Middle Ages and the Early Modern Period* pod redakcją Rafała Wójcika (2008). Ważnym w tym kontekście wydarzeniem była konferencja *Przestrzenie kultury komiksowej* (2010), połączona z wystawą *Kadrowana rzeczywistość/rozrysowana wyobraźnia. Komiksy z kolekcji Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu* oraz z Festiwałem Kultury Komiksowej *Ligatura*.

Działalności wydawniczej towarzyszą organizowane przez Bibliotekę Uniwersytecką, już od 1995 roku, **Poznańskie Przeglądy Książki Naukowej**. Uczestniczy też z ofertą wydawniczą w październikowych, organizowanych przez Wydawnictwo Naukowe UAM, **Poznańskich Dniach Książki Naukowej**.

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu bierze także udział w naukowych programach ogólnopolskich. Jest koordynatorem projektu **Analiza Funkcjonowania Polskich Bibliotek Naukowych**, którego celem jest wypracowanie wzorców działania dla polskich bibliotek akademickich.

Stoisko Biblioteki Uniwersyteckiej.
Poznańskie Dni Książki Naukowej organi-
zowane przez Wydawnictwo Naukowe
UAM w Collegium Maius

Działalność kulturotwórcza

Działalność w zakresie upowszechniania książki i czytelnictwa to tradycyjna część pracy rozmaitego typu bibliotek. Kulturotwórcza praca Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu kierowana jest do wszystkich: studentów i pracowników Uczelni, mieszkańców miasta, regionu, kraju. Niektóre propozycje dotyczą określonych grup, inne wszystkich zainteresowanych.

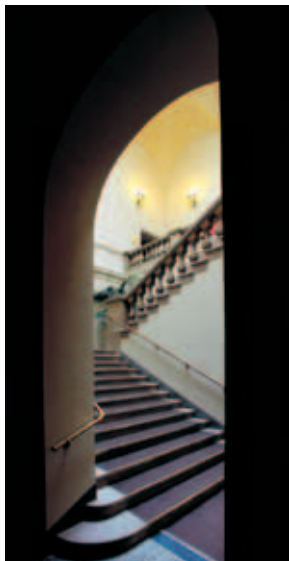
W Bibliotece Uniwersyteckiej przedsięwzięcia z zakresu promowania książek z powodzeniem realizowano już w pierwszych latach działania. Przykładem może być aktywne uczestnictwo w popularnym w latach trzydziestych XX wieku ogólnopolskim Tygodniu Książki Polskiej, podczas którego na przełomie listopada i grudnia w Poznaniu – w bibliotekach, muzeach i księgarniach – organizowano wiele wystaw, wykładów i odczytów. W popularyzację akcji zazwyczaj włączały się lokalne media. Te tradycje przetrwały do dziś.

Pracownicy Biblioteki działają na rzecz podniesienia **kultury informacyjnej** studentów, doktorantów, a także pracowników Uczelni. Kultura informacyjna rozumiana jest jako umiejętność funkcjonowania w społeczeństwie wiedzy. Realizacja tego zadania odbywa się głównie przez zajęcia

Obchody 100-lecia gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. 2002 rok

dydaktyczne, szkolenia i udzielanie specjalistycznych informacji. Miejscem, gdzie zainteresowani mogą liczyć na profesjonalną pomoc w tym zakresie, jest Informatorium. Samodzielnym poszukiwaniom natomiast służy otwarte pomieszczenie Biblioteki pełniące funkcję e-Centrum, gdzie także można przejrzeć codzienną prasę i tygodniki – w pięknej scenerii starego, zabytkowego gmachu.

Wszelkie informacje o działalności Biblioteki, katalogi oraz dostęp do konta użytkownika znajdują się na codziennie aktualizowanej stronie internetowej. **Strona internetowa Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu – <http://lib.amu.edu.pl>** – umożliwi także korzystanie z zasobów elektronicznych, zawiera informacje o wydarzeniach, nowościach i ofertach imprez kulturalnych.

Biblioteka Uniwersytecka aktywnie uczestniczy w **Poznańskim Festiwalu Nauki i Sztuki** organizowanym przez środowisko akademickie i naukowe miasta, prezentując zarówno swoje zabytkowe zbiory, jak i nowoczesne możliwości korzystania z jej zasobów.

Ważnym zadaniem, z punktu widzenia rozwoju prac historycznych, edukacji i zainteresowań regionalnych, jest sposób upowszechniania – niedostępnych już w formie oryginalnej – czasopism wielkopolskich przez serię wydawniczą przygotowywaną w Bibliotece Uniwersyteckiej: **Spis Zawartości Prasy Wielkopolskiej**. Jest to znakomity materiał w postaci drukowanej oraz bazy wyszukiwawczej, kierujący z poszczególnych opisów do pełnotekstowych wersji w **Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej**.

Mieszkańcom regionu służy także elektroniczny **informator Dokumenty Życia Społecznego w Wielkopolsce**. Ideą projektu jest upowszechnianie wiedzy regionalnej przez informacje o dokumentach życia społecznego, m.in. plakatach, folderach, kalendarzach, zaproszeniach, dyplomach, wizytówkach będących w posiadaniu wielkopolskich bibliotek różnego szczebla (do gminnych włącznie), archiwów, muzeów, teatrów, a nawet domów kultury.

W kalendarz imprez kulturalnych miasta i regionu każdego roku wpisuje się majowy, ogólnopolski **Tydzień Bibliotek**. Biblioteka zaprasza wówczas swoich czytelników i sympatyków na wykłady, wystawy ciekawych obiektów

Prezentacja zbiorów masońskich i starodruków podczas VIII Tygodnia Bibliotek. 2011 rok

Promocja książki Normana Daviesa *Europa: rozprawa historyka z historią*, z udziałem autora. 1998 rok

ze zbiorów Biblioteki oraz programy artystyczne, a także otwiera dla zwiedzających niedostępne na co dzień wnętrza.

W zabytkowym gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej odbywają się **promocje książek** autorów związanych z Uniwersytetem lub wydanych przez uniwersyteckie Wydawnictwo Naukowe czy inne poznańskie oficyny wydawnicze.

Wykład prof. dr. hab. Jana Miodka: *Najważniejsze zjawiska współczesnej polszczyzny*. V Tydzień Bibliotek, 2008 rok

Koncerty uświetniające wydarzenia kulturalne

Koncert Jana Oberbeka.

Spotkanie z poezją Adama Mickiewicza – recytacje w wykonaniu aktora Teatru Nowego w Poznaniu Aleksandra Machalicy. Obchody 90-lecia UAM w Bibliotece Uniwersyteckiej

Występ Chóru Akademickiego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Cykl wykładów z okazji wystawy: Jerzy Giedroyc. Książę Emigrantów. Wykład Tomasz Jastruna ... i prof. Jerzego Pomianowskiego

Biblioteka Uniwersytecka jest też ważną **poznańską galerią wystawienniczą**. Doskonale położona w centrum miasta, zlokalizowana w zabytkowym budynku, który funkcję wystawienniczą ma wpisana w swoją koncepcję architektoniczną, jest przedmiotem zabiegów ze strony różnych instytucji, organizacji i indywidualnych twórców. W ciągu ostatnich 5 lat zorganizowano w Bibliotece ponad 30 monograficznych wystaw. Warto odnotować tytuły kilku ostatnio eksponowanych: *...by czas nie zaćmił i niepamięć...* *Poznański Czerwiec w literaturze i zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej* (2006), *Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu* (2007), *Powstanie wielkopolskie 1918–1919* (2008), *Początek. Uniwersytet w Poznaniu. Rok 1919 i następne* (2009), *Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie 1919–1939* (2010) i *200. rocznica urodzin Fryderyka Chopina* (2010).

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu uczestniczy w programie tworzenia Narodowego Zasobu Bibliotecznego. Realizowane jest w ten sposób jedno z najważniejszych kulturotwórczych zadań bibliotek mających w swoich zbiorach zabytki piśmiennictwa oraz inne dokumenty o wartości historycznej, kulturalnej i artystycznej – ochrona dziedzictwa narodowego.

Zbiory kartograficzne Biblioteki Uniwersyteckiej na wystawie w Wilanowie

Hol Biblioteki Uniwersyteckiej jest stałym miejscem wielu wystaw

Działalność dydaktyczna

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu jest tradycyjnym miejscem szkoleń. Organizuje dla pracowników bibliotek naukowych z całej Wielkopolski kursy, szkolenia, a także studia podyplomowe z zakresu nowoczesnego bibliotekarstwa. W ramach zagranicznych staży zawodowych gości też pracowników z wielu bibliotek europejskich. Dla wszystkich studentów pierwszego roku studiów stacjonarnych UAM realizuje **Przysposobienie biblioteczne** w formie tradycyjnej oraz online. Biblioteka szkoli studentów w zakresie korzystania z systemu biblioteczno-informacyjnego UAM (szkolenie obejmuje wiadomości o podstawowych zadaniach biblioteki, rodzajach posiadanych zbiorów, technologiach udostępniania, zbiorach specjalnych i elektronicznych możliwościach dostępu do krajowych i światowych zbiorów oraz zasobów informacji). Organizowane są także szkolenia indywidualne i grupowe dla zainteresowanych grup doktorantów oraz studentów piszących prace magisterskie. **Praktyki** w Bibliotece odbywają

przede wszystkim studenci informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, historii (specjalność archiwistyka), filologii polskiej (specjalność dokumentalistyczno-bibliotekarska) oraz studenci wielu innych kierunków: m.in. muzykologii, historii sztuki, kulturoznawstwa, a także studenci zagraniczni będący uczestnikami różnych programów europejskich. Niesłabnącą popularnością wśród studentów i absolwentów poznańskich uczelni cieszy się praca w Bibliotece na zasadach **wolontariatu**, który często bywa wstępem do bliższej współpracy zawodowej.

Nadrzędnym celem Biblioteki Uniwersyteckiej jest przekonanie czytelników, że rozpoczęty w trakcie studiów kontakt z Biblioteką, powinien być rozwijany w ich dalszym życiu zawodowym i prywatnym, zgodnie z hasłem kształcenia się przez całe życie.

Największa poznańska biblioteka jest miejscem przyjaznym dla osób niepełnosprawnych. Książnica dysponuje specjalnymi urządzeniami, które ułatwiają pracę osobom niedowidzącym: powiększalnik telewizyjny PRISMA, program LUNAR PLUS (powiększający i mówiący) i WINDOW EYES (udźwiękowiający). Sala wykładowa wyposażona w linię indukcyjną wspomagającą słyszenie umożliwia organizowanie wykładów dla osób niedosłyszących. Pomocy niesłyszącym udziela także pracownik posługujący się językiem migowym. W zabytkowym gmachu Biblioteki zainstalowano barierki ułatwiające poruszanie się po schodach oraz nowoczesną windę. Zawsze też można liczyć na pomoc bibliotekarzy i obsługi.

Viktorie Špidlova, żona. premiera. Czech, z wizytą w pracowniach Oddziału Zbiorów Specjalnych. 2003 rok

Biblioteka Uniwersytecka współpracuje z innymi bibliotekami naukowymi w Poznaniu i w regionie. Wymiernym przejawem tej współpracy jest **Poznańska Fundacja Bibliotek Naukowych**, która koordynuje sprawy związane z komputeryzacją bibliotek, technicznie nadzoruje funkcjonowanie systemu bibliotecznego, szkoli bibliotekarzy i przygotowuje materiały ułatwiające korzystanie z możliwości systemu.

Bibliotekarze Biblioteki Uniwersyteckiej uczestniczą w wyjazdach szkoleniowo-integracyjnych

Prace dyplomowe studentów
Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu
na dziedzińcu Biblioteki

Biblioteka Uniwersytecka aktywnie kontaktuje się, wymienia doświadczenia i realizuje wspólne projekty naukowe z **wieloma bibliotekami europejskimi**, głównie niemieckimi (biblioteki uniwersyteckie w Berlinie, Bambergu i Bayreuth), czeską Książnicą Morawską w Brnie, duńską Naukową i Miejską Biblioteką w Aarhus, bibliotekami akademickimi w Rosji i na Ukrainie i wieloma innymi. Pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu realizują staże zagraniczne w ramach wymian partnerskich oraz europejskiego programu **Erasmus**.

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu należy do **Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich**, a przez to uczestnictwo jest członkiem Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich **IFLA**, należy do organizacji bibliotek europejskich **LIBER**, do Konsorcjum Europejskich Bibliotek posiadających stare druki **CERL** i Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych **IAML**. Uczestniczy w tworzeniu Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego (**NUKat**).

Biblioteka Uniwersytecka UAM

ul. Fr. Ratajczaka 38/40

61-816 Poznań, Polska.

tel. 61 829-38-72, 61 829-38-17

fax 61 829-38-24

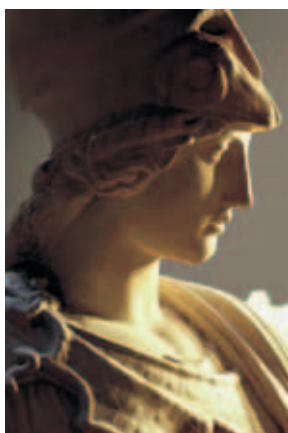
<http://lib.amu.edu.pl>

library@amu.edu.pl

<http://lib.amu.edu.pl/ksiegarnia/>

An outline of the history of Poznań University Library

A guide

The present guide has been prepared in recognition of the City of Poznań's four hundred year academic tradition and the celebration of the 100th anniversary of Adam Mickiewicz University in Poznań.

Poznań University Library is an integral part of Adam Mickiewicz University. It supports the didactic work and research activity of all faculties of the University and, additionally, renders services to the general public of Poznań, the Wielkopolska region and the country. The library is the largest academic and research library in Western Poland.

Background, rationale and mission statement

The Library creates a particular knowledge space, which is held and made available in historical collections and in the most up-to-date information sources alike. In its activities, the library aims at providing services to research workers and students of the University in the most favourable way.

However, in retaining the character of a public library, it offers a friendly atmosphere to all of its users. It is open to the needs of all who wish to make use of it.

Poznań University Library takes advantage of modern information and IT technology and modern methods for the organization of access to knowledge. The Library is involved in many educational activities and the promotion of knowledge, as well as in all the tasks that derive directly from the main mission of the University. Professional service is rendered to the academic community by experienced and qualified librarians who systematically improve their occupational qualifications.

Poznań University Library invites close co-operation with the scientific and academic community of the region and promotes initiatives designed to support the accumulation of and access to knowledge

The main building of Poznań University Library was erected between 1899 – 1902. It was a purpose-made structure in late Renaissance style designed to accommodate the then German *Kaiser Wilhelm Bibliothek*. The designer was the well-known German architect Carl Hinckeldeyn. An innovative card catalogue system was introduced to the library – an alphabetical card catalogue based on the Lippmann system and a subject catalogue devised by Otto Hartwig. In 1919 the Library was taken over by the Polish administration and was successfully turned into a Polish library with a Polish book stock. The Library's mission was to support the needs of the newly established Polish university in Poznań. The German collections of books were, however, retained, while the Polish collections were complemented with gifts from private persons and scientific and research institutions from Poland and abroad. In 1927 the Library was granted the status of a legal deposit library. Just before the outbreak of WWII the library collections amounted to some 500,000 volumes. During the war the Library operated as *Staats- und Universitätsbibliothek*. The library returned to its role as a general university library in 1945, though its collections had been significantly damaged

In the 1950s a new extension to the Library was added. In 1961, a decision was made to create a library network comprising the main library and branch and faculty libraries.

The year 1960 marks the beginning of the publishing activity of the Library. The annual publication entitled *Biblioteka* was published for the first time. That publication, with a short break, has been published by the Library ever since. Additionally, the first publications from the series *Works of Poznań University Library* started to be issued on a regular basis.

In the same year the Library was given Ciężenie Palace (built in late-Baroque style), about 70 km from Poznań, which now houses the Masonic collection stolen by the Nazis during the war.

An important event for the Library was the opening of a new stack room in 1992, which much improved the functioning of the institution. In the 1990s the Library joined the Poznań Foundation of Scientific Libraries. In the following years, the Foundation supervised the introduction of automation to the library and the subsequent implementation of the Horizon library integrated system. Access to the internet was also granted and, since 1999, the online catalogue into which all the resources of the library have been systematically incorporated, has been made available to users. Consequently, a decision was made not to carry on with the traditional card catalogue and to cease introduction of new entries into it.

The library's collections, along with complementing collections of the faculty libraries, now amount to nearly 5 million volumes of books and journals. A significant event in the operation of the library was the creation from existing resources of the so-called National Heritage Library, which includes titles specifically relating to the national heritage. To protect the collection and to make it widely available, the Library is currently involved in a digitization process of these valuable materials to make them available on the platform of the Wielkopolska Digital Library.

Special collections form an important part of the collections held by the library. Currently, the Library holds nearly 450,000 documents of special interest from the Middle Ages to recent times. Special Collections traditionally include: manuscripts, old and rare books, maps and atlases, graphic art collections, music scores and documents, Masonic materials, gray literature and social life documents, as well as special materials, particularly valuable titles and singular rare items, the so-called *cimelia*. The above collections are complemented with the collections of particular and exceptional value that comprise the holdings of the National Heritage Library.

The main activities of the Library as defined in the Charter of the University include making its collections available to the general public. The following reading rooms are available: the Main Reading Room, including the Humanities Reading Room; Special Reading Room for Scholars and Researchers; Historical and Newspaper and Journals Reading Room; Law and Economics Reading Room; Special Collections Reading Room and Library Science Reading Room. There is a separate Student Library for material in high demand for students. The Student Library holds nearly 90,000 volumes of multiple copies of textbooks and course books that support courses and classes offered by the University. The same building houses the Inter-library loans section, offering its services to research workers and students writing their degree theses.

The supply of reliable information plays an important part in the routine of any library. Information rendered by the Library includes: bibliographical, documentary and factual information, creation of subject bibliographic listings (reference lists), advanced search of information on the internet, access

to and assistance with advanced searches in available databases, e-book collections and the content of e-journals, as well as providing information on the resources of the library. A newly created information platform *Ask a Librarian* supports this activity.

The current organizational structure of the Library includes the following departments: Acquisitions and Resource Supplementation, Book Library Processing, Subject Processing, Newspapers, Journals and Serials Processing, Stacks Maintenance and Book Conservation, Circulation, Research Information, Special Collections, Inventory and the Archives of the University Library.

The organizational structure of the Library also includes faculty libraries of the University.

The Library reaches for new users and new services for users in promoting and propagating readership and knowledge of books. The acculturation efforts of the Library are aimed primarily at students and staff members of the University and the local and regional communities. Some of the manifestations of the Library's efforts are its participation in the Poznań Festival of Science and Art, in the annual Library Week, in book launches organized on the premises of the library, and in lectures, invited papers and exhibitions. All relevant information on the operation of the library, events, new acquisitions, cultural events, online catalogues, users' library accounts and electronic resources is to be found on the daily updated web page of the Library at: <http://lib.amu.edu.pl>

The paramount goal of the University Library is to encourage its users – who start using the Library as students – to maintain this link throughout their lives, following the principle of lifelong learning and education.

Wybór literatury przedmiotu

- Wierczyński Vrtel Stefan, *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu 1919–1929*. Poznań 1929
- Baumgart Jan, *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu w latach 1927–1937*, „Przegląd Biblioteczny”, R.12, 1938, z. 1, s. 65–74
- Baumgart Jan, *Dzieje Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu w czasie drugiej wojny światowej (1939–1945)*. Poznań 1948
- Kawecka Zofia, *Biblioteka Główna Uniwersytetu Poznańskiego*, [w:] *Biblioteki województwa poznańskiego w latach 1945–1954*. Warszawa 1956, s. 144–154
- Kubiak Stanisław, *Biblioteka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu 1919–1966*. Poznań 1967 (Prace Biblioteki Uniwersyteckiej, nr 6)
- Szkutnik Zdzisław, *Biblioteka Główna UAM*, „Zeszyty Naukowe UAM. Biblioteka”, 1970, z. 9, s. 89–102
- Jazdon Artur, *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu 1919–1994*, „Kronika Miasta Poznania” 1994, nr 1/2, s. 330–344
- Zbiory i prace polonijne Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Informator*. Pod red. A. Jazdona. Warszawa 1995
- Spaleniak Alicja, *Biblioteka Akademska i jej czytelniczy: próba podsumowania na podstawie Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, „Biblioteka” 1998, nr 2(11), s. 61–69
- Praczyk Małgorzata, Sobańska Ewa, *Materiały źródłowe do dziejów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu w latach 1919–1989 w archiwach poznańskich* [praca licencjacka, maszynopis]. Kalisz 1999
- Łopaczyk Justyna, *Od Hartwiga do KABY... Katalog rzeczowy w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu*, „Biblioteka”, 2002, nr 6(15), s. 97–114
- Spaleniak Alicja, Szerksznis Żaneta, *Badanie potrzeb użytkowników Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, „Biblioteka”, 2003, nr 7 (16), s. 79–94
- Chachlikowska Aldona, *Kulturotwórcza rola biblioteki naukowej na przykładzie Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, [w:] *Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji: działania i codzienność. Materiały konferencyjne. Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej 15–17.06.2005*, t. 1, Poznań 2005, s.135–143
- Wesołowska-Mis Hanna, Jazdon Artur, *Analiza wskaźników funkcjonowania Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu za lata 2002–2006, dla potrzeb projektu standaryzacji działań bibliotek naukowych w Polsce*, „Biblioteka” 2007, nr 11(20), s. 117–138
- Piejko Renata, *Narodowy Zespół Biblioteczny – doświadczenia dziesięciu lat*, „Biblioteka” 2008, nr 12(21), s. 117–129
- Jazdon Artur, *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” R. XXXIX-XL, 2008, s. 189–200

Spis treści

Misja Biblioteki Uniwersyteckiej	5
Gmach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu	6
Kształtowanie zasobu Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu	18
Zbiory Specjalne	30
Obsługa użytkowników	40
Katalogi	42
Udostępnianie zbiorów	46
Działalność informacyjna	55
Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa i AMUR	55
Komputeryzacja	57
Struktura Biblioteki Uniwersyteckiej	61
Kadra Biblioteki Uniwersyteckiej	63
Dyrektorzy Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu	67
Działalność naukowa i wydawnicza	75
Działalność kulturotwórcza	79
Działalność dydaktyczna	88
An outline of the history of Poznań University Library	93
Wybór literatury przedmiotu	99

